

Праекты развіцця

Купі — прадай — выжыві

"Сцэнарый" восеньскага ваяжу застаўся нязменным: пошук крэатыву для ягонага папулярызавання па рэспубліцы. Хіба што больш увагі надавалі эканамічнаму складніку пазабюджэтай дзейнасці арганізацый культуры.

Яўген РАГІН,
Кастусь АНТАНОВІЧ,
Мінск — Лепельскі —
Бешанковіцкі — Лёзненскі
раёны Віцебшчыны — Мінск

Дарэчы, у гэтую паездку разам з намі выправіўся дырэктар Рэдакцыйна-выдавецкай установы "Культура і мастацтва" Алег Прыко. Захацеў у чарговы раз на ўласныя вочы пабачыць, чым жывуць і як працуюць работнікі культуры, ці ёсць складанасці з падпіскай на нашы выданні. Забягаючы наперад, зазначым, што ў кожнай бібліятэцы, у якія давялося завітаць за камандзіровачныя дні на Віцебшчыне, былі і газета "Культура", і часопіс "Мастацтва". Выснова, напэўна, адзіная: нас выпісваюць. Значыць, мы — патрэбныя. Дзякуй за давер, шануюныя работнікі культуры! Ваша неабякавае стаўленне да друкаванага "культураўскага" радка абавязвае рэдакцыю да многага. Давер пастараемся апраўдаць.

Вісіць булава без справы

З такой установай культуры, шчыра кажучы, сутыкнуліся ўпершыню. Уявіце: звільсты калідор вядзе ад шматлікіх класаў-кабінетаў дзіцячай школы мастацтваў да глядзельнай залы, сцэны і гуртковых памяшканняў сельскага Дома культуры. Дзве арганізацыі — у адным шчыльна пааднаным модулі. Выпадковасць? Не. Памяшканні аб'яднаны таму, што шчыльна знітавана творчая дзейнасць устаноў. Працуюць яны адной сям'ёй у самым літаральным значэнні гэтага слова.

Кіруе ДШМ у **вёсцы Домжарыцы** Марына Несан. Яе муж Аляксандр Несан — педагог школы. А сын, таксама Аляксандр, — мастацкі кіраўнік СДК. Яго дырэктар Аксана Спільная, якая на пасадзе зусім нядаўна, такой аб'яднанай дзейнасцю вельмі задаволена: школа і клуб адзіным арганізмам вырашаюць як гаспадарчыя, так і творчыя пытанні. Унутраная перабудова памяшканняў робіцца (працэс гэты, як вы разумееце, бясконцы) сіламі работнікаў культуры. Кіруе тут старэйшы Аляксандр Несан. Творчыя праекты робяцца, натуральна, таксама сумесна. Да прыкладу — народны хор "Беразіначка". Ёсць праекты аўтарскага характару. Да прыкладу, "Землякі". Кіруе тут малодшы Аляксандр Несан, які тэмай зямляцтва займаецца яшчэ з часоў вучобы ў БДУКІМ...

Заканчэнне чытайце на старонках 10 — 11.

Інаўгурацыя Прэзідэнта Беларусі — 6 лістапада ў Палацы Незалежнасці

Пра гэта паведамляе Прэс-служба Кіраўніка дзяржавы

Новая вонкавая рэклама сёлетняга "Лістапада". / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Тэндэнцыі

Нацыянальны конкурс Мінскага міжнароднага кінафестывалю "Лістапад-2015" — гэта праменад маладога незалежнага кіно. "На што здольныя фільмы, "зробленыя на каленцы" — такі ўмоўны нефармальны дэвіз сёлета можна было б даць гэтаму творчаму саборніцтву 34-х карцін, і палова з іх — вынік працы на ўсіх этапах кінапрацэсу менавіта саміх рэжысёраў.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Маладыя пачынаюць і...

Калі на леташнім фестывалі незалежнае кіно новай генерацыі толькі пачынала "прабіваць асфальт" (з улікам наяўнасці ў мінулагадзённай праграме Нацыянальнага конкурсу, збольшага, стужак "Беларусьфільма"), дык сёння яно дало свае заўважныя парасткі. "Нам давялося нават выбіраць, а не браць з таго, што дасылаецца", — выказаў аптымізм у дачыненні да сёлетняга Нацыянальнага конкурсу дырэктар праграмы ігравага кіно і конкурсу "Лістападзік" Ігар Сукманю. Мяркуюць самі: арт-праект пад куратарствам Андрэя Кудзіненкі "Хранатопь", "Пугач" Сяргея Каласоўскага, "Госці" Андрэя Куцілы, "Подых балот" Ігара Чышчэні, "Гараш" Андрэя Курэйчыка, "Беларускі псіхапат" Мікіты Лаўрэцкага, "Шлях у Дамаск" Арцёма Лобача... У праграме — стужкі творцаў, якія паспелі ўжо заявіць пра сябе. А поруч з імі работы тых, чые імёны пакуль яшчэ не адкрытыя шырокай публіцы. Урэшце, не засталася па-за увагай і работы рэжысёраў Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм", у прыватнасці —

"Салодкае развітанне Веры" Аляксандры Бутар, як і карціны студэнтаў і выпускнікоў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Нашумелы праект "Мы, браты" ў праграму не патрапіў.

Ігравое кіно: легенды і міфы сучаснай Беларусі

Работ, якіх чакаюць, — шмат. Гэта прыгаданы "Гараш" з Аляксандрам Кулінковічам у галоўнай ролі, пераможца "Бульбамузі" — "Адною крыві" Мітрыя Сямёнава-Алейнікава, усе тры карціны Мікіты Лаўрэцкага, які негалосна лічыцца адкрыццём маладога беларускага кіно...

Але адна з тых работ, якая сапраўды "чапляе" ў праграме, — гэ-

та "Хранатопь" пад куратарствам Андрэя Кудзіненкі. Аўтар, які зрабіў, лічы, першую паўнаватарскую беларускую стужку ў новым стагоддзі менавіта па ўзроўні мыслення і культуры (хтосьці такой лічыць "Акупацыю. Містэрыі", хтосьці — "Маскру" таго жа пастаноўшчыка), гэтым разам стаў куратарам экзістэнцыйнага альманаху. "Хранатопь" — мультымедыійны праект, які складаецца з кароткаметражак, створаных рознымі рэжысёрамі. Тэма — міфалогія сучаснага чалавека, рытуалы і абрады нашага часу. Ёсць куратар, якім і з'яўляецца Андрэй Кудзіненка, ёсць актыўныя дзеячы творчай групы: Аляксандр Дзебалюк, Януш Гаўрылюк, Мікалай Князеў, Віктар Шутчэнка, Паліна Рыхтэр... Але момант аўтарства ў праекце не прынцыповы. Рэжысёр тут — адзін з многіх галасоў. Ды нават так: куратара цікавіць калектыўнае падсвядомае, якое прагаворваецца ў выніку сумеснай творчасці. Перад намі — не проста сумесны акт кіно, але акт жыцця, дзе рэальнасць і выдумка злучаюцца ў адно.

Заканчэнне агляду чытайце на старонцы 2.

"ЛІСТАПАД": ГЛЯДЗІМ СВАЁ ДЫ НЕ ТОЛЬКІ

Учора ў сталічным кінатэатры "Масква" стартаваў XXII Мінскі міжнародны кінафестываль "Лістапад", які традыцыйна сабраў у сталіцы шматлікія праграмы свежых фільмаў з краін колішняга сацыялістычнага блоку і не толькі. Гаворка пра цікавосткі форуму была яшчэ ў мінулым нумары, прапанаваўшы гід па фестывалі наогул. А ўжо на гэтай старонцы пачынаем агляд Нацыянальнага конкурсу "Лістапада-2015". Праваднікамі для чытачоў "К" выступілі тры рэжысёры, чые працы прадстаўлены ў названай праграме: Андрэй Кудзіненка, Арцём Лобач і Максім Лушчык...

Гомельскі абласны драматычны тэатр вырашыў правесці творчую "дыягностыку" і зладзіць маніторынг уласнай паставачнай дзейнасці апошніх двух сезонаў, прапанаваўшы глядачам дыягностыку так званы парад прэм'ер. І глядачы, і сам тэатр атрымалі магчымасць убачыць сканцэнтраваную карціну не толькі сваіх дасягненняў, але і задач, якія на дадзеным этапе патрабуюць неадкладнага вырашэння.

Над чым смеяцесься?

Ці не найбольшыя дыскусіі па выніках прагляду выклікала тэма эксплуатацыі ў тэатры камедыі як самага "касавага" жанру. Безумоўна, пэўная слушнасць у такім стаўленні ёсць. Вось толькі ці можна разглядаць камедыю як паначэю? Практычная карціна паказала: наўрад ці...

Тэатральная плошча

"Дыягностыка" тэатра: выбранае

Запрошаныя рэжысёры паставілі на гомельскай сцэне дзве камедыі становішчаў: "Тэатр" Майкла Фрэйна і "Маю жонку клічуць Марыс" Рафі Шарта. Стылістычна розныя, яны, аднак, склаліся ў пэўнага кштату след серыяла пад назвай: "Смяемся, забавляючыся". След, бо ў параўнанні з рэпертуарнай афішай гамяльчан трох-чатырохгадовай даўніны яны ўсё ж складаюць відэавочную меншасць сярод назваў. Ды і ў меншасці не пакідае пытанне тэатральнай матывацыі да з'яўлення падобных твораў.

Знаны сярод беларускіх тэатралаў і любімы гомельскім глядачамі чарнігаўскі рэжысёр Андрэй Бакіраў прапанаваў спектакль "Тэатр" паводле п'есы "Шум за сцэ-

най", пазначаны як "камедыя ў камедыі". Сюжэтна на сцэне разгортваецца звычайна схаваная ад глядацкіх вачэй гісторыя стварэння спектакля ў ноч перад прэм'ерай. Шэраг акцёрскіх праяў і прыдумак выбудоўваецца ў мудрагелістую павязь сцэнічных гэтаў, сітуацый, якія "прайграюцца" па некалькі разоў пры розных абставінах. У выніку перад намі паўстае колькігадзіны акцёрскі марафон... фізічна-мізансцэнічных дасягненняў, слаба падмацаваны ўнутранай псіхалагічнай матывацыяй сцэнічных герояў. Жорстка і спружыніста забудаваная рэжысёрская структура вымагае ад выканаўцаў ці не алімпійскай фізічнай падрыхтоўкі ды канцэнтрацыі: у якія дзверы забег-

чы, з якіх вызірнуць, як патрапіць у "сінхрон" з астатнімі партнёрамі... І за гэтай сцэнічнай гімнастыкай з поля зроку выпадае ўласна тэатральная праца: стварэнне псіхалагічна дакладных вобразаў, характараў, матывацыя іх учынкаў і дзеянняў. І, урэшце, — сцэнічнае рашэнне гісторыі, якая павінна паўстаць у выніку назіранняў за тэатральнай тэхналогіяй.

Стылістычна больш вытанчанай і "вычышчанай" выглядае камедыя "Маю жонку клічуць Марыс" у пастаноўцы Вадзіма Пінскага. За кошт пільнага, дэталёвага адбору выразных сродкаў і лаканічнага сцэнічнага афармлення спектакль выглядае не такім грувацкім, як папярэдні. Ды і колькасць перыпетый на адзінку сцэнічнага часу дае магчымасць артыстам не толькі стварыць больш аб'ёмныя, яркія вобразы, але і належным чынам ацэньваць, абыграваць падзеі п'есы.

Заканчэнне — на старонцы 8.

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

Прычым “паглынула” тая “Хранатопь” многіх: у праекце задзейнічаны вядомыя акцёры Расціслаў Янкоўскі, Таццяна Мархель, Любоў Румянцава, мастакі Артур Клінаў, Адам Глобус, музыканты Сяргей Пукст, Настасся Шпакоўская, Аляксандр Памідоўраў... І да ўдзелу ў працягу праекта запрашаецца кожны ахвотны: калі ласка, здымайце сваю гісторыю кахання ці смерці, здрады ці перараджэння. “Але гэта не проста взб-серыял ці альманах, — адзначаў карэспандэнт “К” Андрэй Кудзіненка, — гэта міф-свет, шматвокі, рознагалосы, поліфанічны, шматпільсельны, пуантылісцкі...” Па сутнасці, спроба стварыць сваё бачанне “памежнага” стану ў часе і прасторы.

Акрамя таго, “Хранатопь” нясе і прафесійную місію, падкрэслівае куратар: “Узаемадапамога мастакоў у стварэнні незалежнага кіно (фінансаванне метадам краудсорсінга), селекцыя талентаў з непрафесійнага асяродку, прасоўванне іх кіно да глядача і на фестывалі”. Словам, “Хранатопь” па ідэі — метафара памежнага стану, дзе час, прастора і месца — наўмысна зрушаныя, а аўтар, лічы, знікае. У той жа момант, як гэта часам бывае ў памежным стане, аўтар раптам можа праявіцца з ніадкуль і стаць цалкам адчувальным.

Дакументалістка: пошукі Лобача

У праграме дакументальнага кіно таксама дастаткова фаварытаў. Ад “Паскі Хрыстовай” Дар’і Юркевіч, лаўрэата мінулага “Лістапада”, да новых стужак такіх моцных і перспектывных дакументалістаў як Андрэй Куціла — стужка “Госці”, Юрый Цімафееў — “Дудар”, Ігар Чышчэня — “Подых балот”. Пэўную інтрыгу ўтрымлівае дакументальная работа маладога рэжысёра, кліпмайкера Арцёма Лобача “Шлях у Дамаск”. Нават таму, што цікава, як змяніўся аўтар нашумелых “Фрагментаў”, кароткаметражкі “Дом”, шматлікіх кліпаў, вядомага прома-роліка да праекта “Re: Песняры”.

Стужка “Шлях у Дамаск” — гэта гісторыя хлопца Паўла, які нядаўна пераехаў у Чарнігаўскую вобласць Украіны. “З героем я пазнаёміўся яшчэ тры гады таму ў Беларусі, — распавядае “К” Арцём пра сваю карціну. — Та-

Кадр з фільма “Хранатопь”.

Кадр са стужкі “Шлях у Дамаск”.

Маладыя пачынаюць і...

Кадр са стужкі “Обнцбнча”.

Гід па Нацыянальным конкурсе “Лістапада-2015”

ды Паша жыву ў арт-вёсцы Чырвоны Кастрычнік у Рэчыцкім раёне Гомельшчыны. Потым ён пераехаў у арт-вёску Абырок у суседняй дзяржаве. Гэта фільм, дзе не мелася на ўвазе выйсці на пэўны вынік: герой стужкі — малады, і час яго станаўлення супаў з часам змен. Тэма ж карціны — пошук свайго “месца пад сонцам”. У Паўле я ўбачыў нязломны стрыванне ўнутранай раўнавагі, і мне цікава назіраць, як вятры змен уздзейнічаюць на яго”.

Па словах рэжысёра, вялікі штуршок у працы над фільмам ён атрымаў ад польскіх дакументалістаў Яцка Блаута і Мацея Дрыгаса, калі пабываў на іх майстар-класе. “Яны дапамаглі развіць праект і натхнілі мяне на працу менавіта ў дакументалістыцы”, — прызнаецца рэжысёр. Што нарадзілася ў выніку актыўных пошукаў Арцёма — убачым падчас дакументальнай праграмы Нацыянальнага конкурсу.

Анімацыя: прысвячэнне 1990-м

Нацыянальны конкурс, вядомы, не абышоўся без анімацыйнай праграмы. У ёй — пераважна работы нашых майстроў, якія ствараюць славу беларускай мультыплікацыі на нацыянальнай кінастудыі — апошнія фільмы Таццяны Кубліцкай, Ігара Волчака, Аляксандра Ленкіна, Алены і Уладзіміра Пяткевічаў, лаўрэат “Анімаёўкі-2015” — стужка “Лыжка для салдата” Ірыны Тарасавай... Але трапілі ў конкурс і карціны самастойных творцаў. Гаворка пра стужку “Яно” Генадзя Бута і “Обнцбнча” Максіма Лушчыка.

Не ведаю, ці з’яўляецца апошняе імя добра вядомым хаця б у вузкім коле аніматараў, але для мяне яно стала адкрыццём. На “Лістапад” мінскі рэжысёр-аніматар, які зараз жыве ў Санкт-Пецярбургу, прыязе “энцыклапедыю перабудоўчага дзяцінства”. “Обнцбнча” — па адной з версій, гэта мікс з трох выклічнаў — “обана”, “цэ-

банско”, “чётко”, але, як каза сам аўтар, “карані” гэтага выклічна — у тэксце песні групы “Ausweis”, якая ў 1994 годзе ўпершыню выдала ў свет гэтае слова-пароль-абрэвіятуру. Словам, хаваецца пад шумнай назвай кранальнае прысвячэнне 1990-м. Прычым, не хвацкім і жудасным, як згаданы час прынята інтэрпрэтаваць у крымінальных тэлежурналях, а тым, калі адкрытае неба свежых уражанняў захапіла новае пакаленне.

“У якойсьці момант я заўважаў, што мае дзіцячыя адчування сталі агульнымі для нашага пакалення, — распавядае “К” гісторыю стварэння фільма Максім Лушчык. — І я вырашыў зафіксаваць іх у выглядзе мультфільма. Там усё сапраўднае: аб’екты, дэталі, эмоцыі. І шчыткі сапраўдныя, і комік пра Шварца і Гітлера існаваў... Коміксаў, увогуле, было шмат”.

“Обнцбнча” — не проста “анімацыйны набор паштоў” перабудоўчага дзяцінства, як яго называюць аўтары, стужка з шасці эпизодаў ці нататкі на палях школьнага шыватка. Перад глядачом — зрэз калектывнай памяці пакалення, які дэманструе наўнасць пэўных культурных кодаў і паролляў, незразумелых часам для новых генерацый. Адпаведная пасланню мультфільма і мова — “першай” прымітыўнай камп’ютарнай анімацыі, дзіцячых малюнкаў “у танчыкі”, агучкі “ў нос” з відэасалонаў...

А наконце дзіцячых малюнкаў Максім адзначае: “Мне падаецца, тэмы змяняюцца, а яны, малюнкi, заўжды аднолькавыя. У нас вось быў Шварц, ніндзя, былі і кібаргі, таму што амерыканскія “відзікі” выносілі наш мозг, а сёння дзеці малююць трансформераў. Я вывучаў тэму, калі збіраў матэрыял”.

Выпускнік майстэрні слыннага графіка Уладзіміра Яфімава ў Санкт-Пецярбургскім дзяржаўным інстытуце кіно і тэлебачання, Максім зараз працуе ў навукова-папулярнай анімацыі. “Пакуль прадзюсара не знайшоў, але зараз з’явіліся ідэі аб працягу “Обнцбнча” ў іншым выглядзе”, — пацвярджае ён свой намер працягнуць работу над праектам. Ну што ж, пілотная версія стужкі — на “Лістападзе-2015”.

Нагадаю, пляцоўкі Нацыянальнай праграмы — сталічныя кінаатэатры “Мір” і “Перамога”. Старшыня журы конкурсу — кіраўнік Музея гісторыі беларускага кіно, кіназнаўца Ігар Аўдзееў.

Дызайнерскі ход

Нядаўна “К” пісала пра моду на арнаменты: “вышымайкі”, “вышыкубкі” ды “вышыштодзённікі”. Гэтым разам вывятляем, ці закранула гэта мода інтэр’еры. Балазе ў взб-просторы ўжо гучалі прапановы ажыццявіць, прынамсі, пробную партыю шпалераў з беларускімі сюжэтамі. Скажам, з рэпрадукцыямі касмічных тэм Язэпа Драздовіча.

Алена ЛЯШКЕВІЧ

Попыту няма?

Гартаем каталогі Мінскай шпалеравай фабрыкі і “Гомельшпалераў” у Інтэрнэце. Высветляецца, што ўзоры шпалераў можна ўмоўна падзяліць на катэгорыі “ў кветках”, з геаметрычнымі фігурамі, фактурныя і сюжэтныя. Пры гэтым па выяўленчым шэрагу нават у кветках не пазнаць раслін з нашых шыротаў. Беларускі арнаменту на “геаметрычных” шпалерах таксама не знайшлося. На сюжэтныя няма беларускіх помнікаў архітэктуры, страў ці кніжных герояў.

Наталля Жукава, начальнік упраўлення збыту і маркетынгу “Гомельшпалераў”, каменціруе гэту сітуацыю так: “Найбольш кветкавых узораў, бо людзі купляюць тое, што, на іх думку, прыгожа. На беларускім рынку — трыццаць фабрык шпалераў з усяго свету, і мы імкнемся, каб наша прадукцыя была канкурэнтназдольнай і прадавалася. Беларускі рынак маленькі, тут мы збываем каля 18 % нашых шпалераў, астатнія рэалізуюцца ў краінах СНД і далёкага замежжа. Таму рабіць

нацыянальныя ўзоры эканамічна неэфектыўна”.

Загадчык аддзела продажаў Мінскай шпалеравай фабрыкі Марыя Таўсцякова таксама тлумачыць адсутнасць беларускіх матываў у прадукцыі арыентаванасцю на экспарт: у Беларусі прадаецца толькі 30 % шпалераў, зробленых тут. “Пра беларускія матывы нашы пакупнікі не пытаюцца. А мы адсочваем сітуацыю, размаўляючы з наведвальнікамі гандлёвага дома, што месціцца на тэрыторыі фабрыкі. Сацыялагічныя апытанні не праводзім, але калі гучаць пажаданні, то ўлічваем. Каб да нас звярнуліся пісьмова з прапановай выпускаць шпалеры з нацыянальнымі матывамі, то, канешне, зрэагавалі б”.

У той жа час у абедзвюх фабрыках знайшлося некалькі відаў шпалер з японскімі матывамі. Сярод адсылкаў да іншых краін — “Севілья”, “Лазана”, “Ціроль”, “Ліён”, “Навара”, “Мілан”, “Лівія”... Урэшце, не магу не пацікавіцца ў іх маіх суразмоўцаў: калі беларусы купляюць шпалеры з італьянскімі, іспанскімі матывамі, адкуль угэунанасць, што беларуская тэматыка не акажацца папулярнай за мяжой? Марыя Таўсцякова на такую рэпліку зазначае: “Мы не змяшчам на шпалерах японскіх сімвалаў. Звычайна гэта таксама раслінныя матывы. А над прапановай экспартаваць нешта ў беларускую стылістыку падумаем”.

Дзе шукаюць назвы?

У каталогах кожнаму віду шпалер нададзена назва. Нярэдка найменне не надта пасуе ўзору. Можна, хоць у назвах мільгаюць беларускія словы? Так, але рэдка. Часцей за

Конкурс сярод архітэктараў і дызайнераў “Belarus design award” праводзіцца не ўпершыню. Сёлетняя тэма — дом для сябе ў беларускім стылі. У Сеціве выстаўлены 183 праектныя прапановы, якія даволі актыўна абмяркоўваюцца як прафесіяналамі, так і людзьмі ад згаданай сферы далёкімі, але да гэтай справы не аб’якавымі. Пабачанае яны суадносяць са сваёй кішэняй, сацыяльным і культурным досведам, са сваім уяўленнем пра беларускасць.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Надзённасць тэмы “Прыватны дом у беларускім стылі” вызначаецца некалькімі акалічнасцямі. Найперш, пераадоленнем нашым грамадствам за гады незалежнасці побытавых стэрэатыпаў, што засталіся ў спадчыну ад прымусовага калектывізму савецкай эпохі і, адпаведна, наяўнасцю арыентацыі на іншыя, больш высокія стандарты жыцця. Разам з тым, і заходні побытавы шырспажыў, які, быў час, захіснуў краіну ў 1990-я, колішняга захап-

лення ў нас ужо не выклікае і хутчэй атаясамліваецца са зневажальна-паблажлівым вызначэннем “сканд хэнд”. З гэтага вынікае актуальнасць вызначэння беларускай тоеснасці на ўсіх узроўнях, уключаючы прыватны. Беларус ганарыцца сваёй краінай і не хоча, каб яго блыталі з суседзямі. А ўласны дом — гэта якраз тая прастора, дзе ён можа максімальна рэалізавацца як асоба, у тым ліку — візуалізаваць сваю нацыянальнасць.

Праекты, што прадстаўлены на конкурс, уяўляюць з сябе розныя версіі прэзентацыі беларускасці ў побытавым фармаце. Скажам, ёсць прапанова пабудоваць дом, каб у плане ён нагадваў сегмент беларускага арнамента. Іншы аўтар лічыць вартым ператварыць жылло ў нейкае падабенства мемарыяльна-музейнай прасторы, дзе, да прыкладу, мэбля была б аздоблена партрэтамі Купалы і Коласа, а керамічная плітка імітавала б пласт карыснага выкапня беларускай зямлі — калійнай солі. Знайшлося б у гэтай прасторы месца яшчэ і Ефрасінні Полацкай, Францыску Скарыну і Дар’і Домрачавай. Нейкім чынам, паводле аўтарскай задумкі, адаптавацца да такой мадэлі побыту можа і Язэп Драздовіч са сваім зорнымі

Газета ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)
Выдаецца з кастрычніка 1991 года.
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

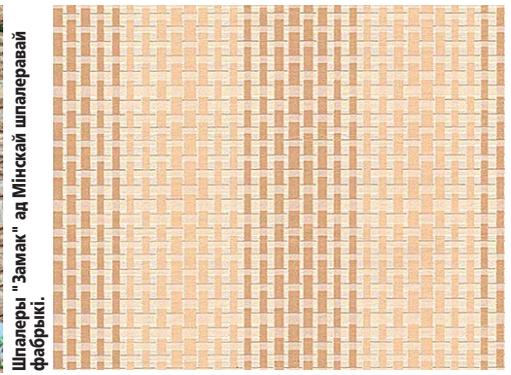
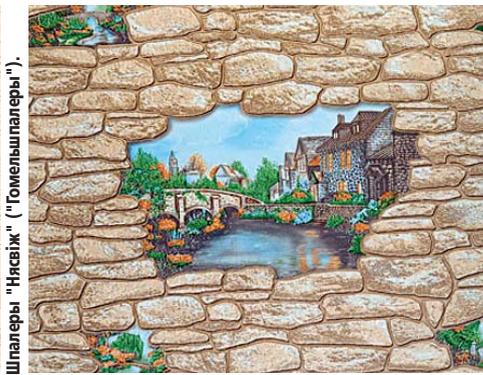
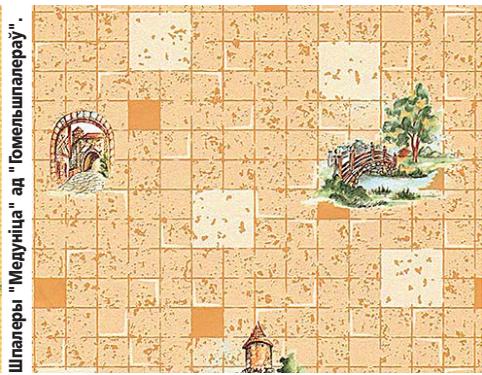
Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. Адказны сакратар: Вольга НАВІЦКАЯ; рэдактары аддзелаў: Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Настасся ПАНКРАТАВА, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН; аглядальнікі рэдакцыі: Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, Аліна САУЧАНКА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльныя карэспандэнты: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, Алег КЛІМАЎ, Алена ЛЯШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс (017) 334 57 41. Рэкламны адзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэзююцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пунктам гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.
“Культура”, 2015. Наклад 5 558. Індэкс 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 05.11.2015 у 16.00. Замова 4481. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце “Культура” звяртайцеся па тэлефоне

+ 375 17 286 07 97

і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by.

Пакуль попыт на "агульныя" ўзоры і назвы ад "Ціроля" да "Бісмарк"

Наша на шпалерах: (не)модна ці невыгодна?

Цырата "Вялікдзень" ад "Гомельшпалераў" і яйкі, пафарбаваныя паводле беларускай традыцыі. На жаль, яе адметны ўзор сёння дзяржаўнымі вытворцамі не скарыстоўваецца.

фактурная плячэнка. Пад назвай "Нясвіж" у гамяльчан выяўлены сярэднявечныя будынкі, да беларускіх зусім не падобныя: ну, мала адрозніваецца шпалеры "Нясвіж" ад, напрыклад, "Палерма". У мінчан на ўзоры "Замак" — таксама, па ўсім відаць, не беларускі пейзаж. Праўда, Наталля Жукава распавяла, што на "Гомельшпалерах" акурат распрацоўваюць вінілавую мадэль з узорам "Замкавы", дзе будуць выявы чатырох беларускіх замкаў.

Файны ўзор "Лянок" у Мінскай шпалеравай фаб-

рыкі — фактура ільняной тканіны, дасяжная ў двух колеравых варыянтах. Узор "Папараць" "Гомельшпалераў" выяўляе лістоту гэтай расліны, але толькі ў бежава-карычневай гаме. На гэтым беларуская спецыфіка ў дадзенай вытворчасці, на жаль, амаль заканчваецца.

Таму дадам некалькі заўваг з пункта погляду даследчыка фальклору. На ўзоры "Вялікдзень" гомельскай фабрыкі — рознакаляровыя пісанкі і крашанкі. Колеры —

кіслотныя, распіс падобны чымсьці да ўкраінскага народнага. Між тым, ёсць беларуская даўняя традыцыя васкавання велікодных яек, калі малюнак наносіцца расплаўленым воскам, а фон запаўняецца цёмным колерам з дапамогай натуральнага фарбавальніка.

Такой традыцыі, што захавалася ў Сапоцкіне на Гродзеншчыне, нават нададзены статус нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці краіны.

Калі ёсць попыт на выявы велікодных яек на цыраце (а пад такой назвай прадстаўлена менавіта яна), то чаму не ў беларускай стылістыцы? Наталля Жукава кажа, што гаспадыня сцеліць такую цырату аднойчы на свята і да наступнага года не захоўвае. А заданні выявіць на гэтай прадукцыі менавіта беларускія васкаванні не было: зноў жа, арыентацыя на рынкі СНД...

Шпалеры "Традыцыя" — абстрактная светла-блакітная фактура. На шпалерах

"Медуница" — дзяўчынка на слоіку мёду, а не расліна. Ці шпалеры "Гжэль" з Гомеля. Тое, вядома, экспартабельна, але дзе ж узоры з беларускіх куфраў, маляванак? Выявы твораў Алёны Кіш, Паўла Марціновіча, Ядзвігі Вайцешык, не кажучы пра Язэпа Драздовіча?

Варыянты супрацы

Наталля Жукава кажа, што фабрыка з задавальненнем прыме метадычную дапамогу ў выглядзе ўзораў, альбомаў з беларускімі матывамі. Але самі дызайнеры ўзоры шукаць не будуць, трэба, каб хтосьці, зацікаўлены ў распаўсюдзе беларускіх матываў, прыйшоў на фабрыку і прапанаваў. Загадчыца аддзела традыцыйнай народнай культуры Гомельскага абласнога цэнтра народнай творчасці Ірына Глушэц такому падыходу здзіўляецца: столькі літаратуры, а дызайнеры чакаюць, што нехта да іх прыйдзе. "Каб фабрыка звярнулася да

нас, мы параілі б кнігі, накіравалі б да спецыялістаў дамоў рамёстваў".

Мадэлюем сітуацыю інакш. А калі б знайшоўся прадпрымальнік з уласнымі дызайнерскімі распрацоўкамі і замовіў бы партыю шпалераў на фабрыцы? Наталля Жукава адказвае, што ў такім выпадку на "Гомельшпалерах" трэба замовіць ад адной да пяці тысяч трубак, у залежнасці ад віду шпалераў. І прадпрымальнік мусяць выкупіць усю партыю, сам займацца яе рэалізацыяй. Марыя Таўсцякова дадае, што Мінская шпалеравая фабрыка не мае такой практыкі, але зварот разгледзела б у індывідуальным парадку.

З пытаннем, ці быў бы цікавы такі варыянт супрацоўніцтва, звяртаемца да аднаго з заснавальнікаў мінскай дызайнерскай студыі "NestCreative" Сяргея Баламацюка. "Канешне, маглі б атрымацца файныя шпалеры. Але такая прадукцыя — вельмі вузкаскаіраваная. Да таго ж, фабрыкі зацікаўленыя ў вырабе вялікіх партый, а гэта вельмі дорага. Я рабіў распрацоўкі шпалер, асвятляльных прыбораў у беларускай стылістыцы, але гэта індывідуальныя праекты, серыйная вытворчасць не апраўдана".

Заканчэнне артыкула — на старонцы 12.

Што такое беларускі стыль?

Дом ля возера ці ў лесе, прыцягнены "за вушы" да айчыннага

фантазіямі. Мне цяжка зразумець, наколькі згаданыя прапановы сур'ёзныя. Мо гэта проста дэкларатыўны сцёб...

Ёсць праекты, так бы мовіць, з футурыстычным ухілам. Такія, як дом у выглядзе ці то яйка, ці то бульбы. Прагматычныя ж аўтары прапаноўваюць не замарочвацца і проста прыстасоўваць пад жылло традыцыйныя гаспадарчыя пабудовы (канкрэтная, млыны) альбо аздабляць інтэр'еры беларускімі дыванкамі, саламянымі павукамі і льялякмі ў нацыянальных строях. Іншыя раіць скарыстоўваць арнамент не толькі ў інтэр'еры, але і ў вонкавай аздабле пабудовы, а таксама і прылеглага ўчастка. Ёсць праекты, прыцягнутыя да "беларускага стылю", што называецца, за вушы, але пры гэтым яны адпавядаюць нашаму клімату, ландшафту і будаўнічым традыцыям. Менавіта яны падаліся мне якраз найбольш цікавымі. І вось чаму...

У выхадныя дні па адным з расійскіх тэлеканалаў ідзе перадача пра тое, як адмысловая брыгада будаўнікоў

Дызайн-праект "Рэальнасць".

Дызайн-праект "Мая аповесць".

Праект "VILVAUS". Ілюстрацыя з сайта www.design-aword.by.

■ На маю думку, няма патрэбы прыдумляць нейкі беларускі стыль. Кажуць, што стыль не варта лічыць вяршыняй развіцця формы. Стыль — гэта закасянеласць, параліч формы. Форма ж жывая і прывабная, пакуль яна "бясформенная".

пад кіраўніцтвам дызайнера-праекціроўшчыка перапрацавае нармалёвы вясковы дом дзесьці ў сярэдняй паласе Расіі пад каліфарнійскае бунгала ці міжземнаморскую вілу. Гаспадары, калі бачаць вынік, крычаць "Ваў!!!" і пляскаюць у далоні... А між тым, на іхніх вачах і вачах тэлегледачоў адбываецца гвалт над ландшафтам і "наезд" на нацыянальную ментальнасць.

На маю думку, няма патрэбы прыдумляць нейкі беларускі стыль. Кажуць, што стыль не варта лічыць вяршыняй развіцця формы. Стыль — гэта закасянеласць, параліч формы. Форма ж жывая і прывабная, пакуль яна яшчэ "бясформенная". Думка гэта належыць не мне, мне яна проста падабаецца. Таму мне хацелася б бачыць у "беларускім доме" не кангламерат чыннікаў "стылю", а ўвабленне канструктыўнай ідэі з багатым патэнцыялам развіцця. Здолеў жа Ле Карбюзье сто гадоў таму распрацаваць прынцыпы, на якіх сусветная архітэктура і горадабудаўніцтва стаіць (і па якіх развіваецца) дагэтуль...

За стагоддзі цывілізацыі на нашай зямлі склаўся тып прыватнага жылля, дзе зімой цёпла, летам — прахалода, а рацыянальная планіроўка пры адносна невялікай плошчы дазваляе даволі

камфортна размясціць у ім немалую колькасць людзей. Найлепшым чынам ён уваблены ў архітэктуры шляхецкіх сядзіб. Зразумела, за савецкім часам культуру прыватнага жылля мы ў значнай ступені згубілі. Але, на шчасце, выдатныя ўзоры захаваліся. Так што адштурхоўвацца ёсць ад чаго.

Нават у тых праектах, што падаліся мне цікавымі, бракуе прывязкі да рэчаіснасці. Беларусь — краіна ўрбанізаваная, вольнай прасторы тут няма. У які бок ні глянь — паўсюль знакі цывілізацыі. А дамы на праектах, што ў Сеціве, стаяць нібыта пасярод шырокага стэпу ці на беразе празрыстага возера пасярод некранутага ляснага масіву. А рэальна гэта мусяць быць соткі ў катэджным пасёлку побач з шашой...

І, бадай, галоўнае. Я не пабачыў у праектах перспектывы развіцця. Дом пабудаваны правільна, калі ў яго закладзены патэнцыял аднаўлення. Калі кожнае новае пакаленне трансфармуе дом пад новыя патрэбы, а ён пры гэтым не губляе ні вонкавай прыжосці, ні канструктыўнай дасканаласці. Такіх праектаў "з перспектывай" я тут не пабачыў. Можа да канцэптуальных праектаў (у прыватнасці, у сферы жылля) наша архітэктура яшчэ не дарадла?

Дзяжурны па нумары

Не заблукаць сярод міфаў

Сайт www.oginski.by створаны, як я разумею, спецыяльна пад святкаванне юбілею сьлянага кампазітара з мэтай папулярызацыі беларускай гісторыі і прапаганды айчынай культуры. Таму мне здзіўна было сустрэць у біяграфічным раздзеле сайта, дзе гаворка вядзецца пра беларускія карані роду Агінскіх, наступны тэкст.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

“Кстати, в Великом Княжестве Литовском государственным языком *наряду с польским и литовским (вылучана мной — П.В.)* был также западнорусский (старобелорусский) язык, а многие руководители по своей этнической принадлежности происходили из западных русинов (предков современных белорусов)”. Мабыць аўтар тэкста кіраваўся той логікай, што статус афіцыйнай у дзяржаве звычайна мае мова дзяржаваўтваральнага этнасу, які ўсіх заваяваў альбо паяднаў мірным шляхам — праз эканоміку і культуру, дзяржаве сваё імя ў якасці назвы даў. У Францыі дзяржаўная мова, адпаведна, французская, у Германіі — нямецкая, у Швецыі — шведская, у Расіі — руская і гэтак далей. Пры тым, што ў сацыяльнай і культурнай прасторы дзяржавы пэўнае месца займае і пэўную ролю адыгрываць могуць і іншыя мовы — міжнародныя ці рэгіянальныя. Але лінгва франка — мова міжэтнічных стасункаў, урадавых пастановаў і афіцыйных зносін з замежжам — гэта заўжды мова пануючага/дамінуючага этнасу. Вось аўтар і вырашыў, што каму ж, як ні літоўцам, у Вялікім Княстве Літоўскім галоўнымі быць, а значыць і мова іхняя мусіць быць дзяржаўнай.

Відавочна, аднак, што аўтару сайта бракуе ведаў па гісторыі Бацькаўшчыны. Нават у савецкай Беларусі, дзе наша Сярэднявечча для гісторыяграфіі лічылася тэмай не актуальнай, як і развагі пра тысячагадовыя карані беларускай дзяржаўнасці, школьнікі (не кажучы пра студэнтаў) ведалі, што адзінай дзяржаўнай мовай Вялікага Княства Літоўскага была мова беларуская. Ці старабеларуская, як каму дастападобы. Бо, канешне ж, 100, 200, 500 гадоў таму наша мова і гучала, і пісалася не зусім так, як зараз. Тое ж тычыцца любові з жывых моў свету.

Я згадаў адзін сайт, дзе побач з праўдзівай і патрэбнай інфармацыяй суседнічае і, скажам так, сумнеўная, але ён такі не адзіны. Звяртаючыся ў Сеціва па тую ці іншую звесткі, я неаднойчы трапляў на такія “перлы”, што хацелася патэлефанаваць аўтару і запытаць, у якой школе ён вучыўся і ці вучыўся ўвогуле. У такіх момантах параўнанне Інтэрнэту са сметнікам, падаецца мне не пазбаўленым сэнсу. З гэтым трэба нешта рабіць...

Выйсьцем падаецца стварэнне “эталоннага” партала па айчынай гісторыі. Па аналогіі, скажам, з Нацыянальным прававым інтэрнэт-парталам Рэспублікі Беларусь, куды звяртаюцца грамадзяне, каб высветліць, як тая ці іншая сітуацыя выглядае з пазіцыі Закона, якія нарматыўна-прававыя акты і ў якой рэдакцыі дзейнічаюць сёння ці былі актуальныя раней. Інфармацыя, змешчаная на ўзруным пакуль Нацыянальным гістарычным інтэрнэт-партале, канешне ж, не можа быць такой жа “абавязковай да выканання”, як тэксты законаў на партале прававым. Яна хутчэй “да ведама”. Але яе праўдзівасць і ўважанасць гарантаваў бы сваім аўтарытэтам, скажам, Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук. Гэта ў нейкім сэнсе быў бы дзяржаўны погляд на беларускую нацыянальную гісторыю, інтэрнэт-даведнік па стрыжнявых з’явах і падзеях нашай мінуўшчыны. Калі ж адносна тых ці іншых падзей ды з’яўляюцца навуковыя спрэчкі, дык і такая акалічнасць ў карэктнай форме магла бы быць асветленай на згаданым партале.

Рэалізацыя такога праекта — справа не аднаго дня. Будуць патрэбныя немалыя арганізацыйныя высілкі і матэрыяльныя сродкі. Але ўсё адно гэта лепш, чым пусціць справу гістарычнай адукацыі на самацёк, аддаць гэты сегмент культурнага поля дылетантам і невукам. Пры адсутнасці “эталоннай”, кананічнай версіі нацыянальнай гісторыі і яе распаўсюду ў грамадстве, мы рызыкуем заблукаць сярод неправабных міфаў...

І холад, і нявыкананы план

Такім чынам, пра сённяшнія будзённыя справы Глускага раённага Дома культуры. Як распавяла мне дырэктар мясцовай Цэнтралізаванай клубнай сістэмы і адначасова кіраўнік установы Вольга Огур, будынак РДК, уведзены ў эксплуатацыю пасля Вялікай Айчыннай вайны, сёння не можа пахваліцца ні сваёй выдатнай матэрыяльна-тэхнічнай базай, ні наяўнасцю адпаведных памяшканняў для правядзення рэпетыцый ды для працы шматлікіх гурткоў.

— Напрыклад, маштабныя мерапрыемствы ды канцэрты калектываў мы ладзім не ў ДOME культуры, а ў суседнім кінатэатры “Арыён”, які таксама ўваходзіць у нашу Цэнтралізаваную клубную сістэму, — кажа Вольга Огур. — Прычына — навідавоку: у РДК маецца зала на 180 месцаў, а ў “Арыёне” могуць змясціцца 370 чалавек. Таму ладзім у сябе толькі камерныя мерапрыемствы.

“Разгарнуцца” ў Глускім РДК сапраўды няма дзе: памяшканняў тут, як кажуць, кот наплакаў. Да таго ж, менавіта ў гэтым будынку “кватаруе” і Раённы метадычны цэнтр. Ад цеснаты, натуральна, пакутуюць і дзеці, што наведваюць амаатарскія гурткі, і калектывы, “прапісаныя” пры ДOME культуры. Дарэчы, сярод іх ёсць два са званнем “народны”.

■ З-за таго, што сучаснага абсталявання ў кінатэатры няма, кіношнікам даводзіцца чакаць выпуску навінак на DVD. Таму прэм’еры дэманструюцца ў Глуску са спазненнем. Але ж людзі ідуць у кіно: спрыяе цана на білет, якая не перавышае трох тысяч рублёў.

Але, нягледзячы на такія стан рэчаў, клубныя работнікі Глускага раёна з планам платных паслуг да апошняга часу спраўляліся. Так, за 2014 год план па пазабюджэтных даходах па Глускай ЦКС быў перавыкананы. Сума заробленага — 307 мільёнаў рублёў (141,5% ад плана). На жаль, калі казаць пра дзень сённяшні, дык за 9 месяцаў бягучага года план выкананы толькі на 62,6%.

— Раней да нас з задавальненнем ішлі людзі на канцэрты, на выступленні зорак беларускай эстрады, — распавяла Вольга Огур. — Сёлета ж сабраць людзей на канцэрты вельмі цяжка. Таму і план платных паслуг пакуль не выцягваем.

Акрамя таго, па словах кіраўніка Глускай ЦКС, на дыскаце ў РДК завітваюць не так шмат людзей, што, натуральна, адбіваецца на прыбытках установы. Так, па словах Вольгі, на дзіцячыя танцавальныя вечары ў Дом культуры прыходзіць каля 70 чалавек, на дарослыя — 100-120 асоб. І гэта з улікам таго, што прыбудова да РДК, дзе ладзяцца тэматычныя дыскацекі, — адносна новая і абсталявана даволі добрай гукаўзмацняльнай і светлавой апаратурай...

Зразумела, што калі б у Глуску паўстаў новы будынак Дома культуры, — больш утульны, светлы і цёплы (супрацоўнікі скардзіліся на холад у памяшканнях) ды значна большы па памерах, — дык яго ахвотна наведвалі б і дзеці, і моладзь, і людзі сталага веку. Але пра гэту светлую будучыню кіраўніку

Выдатна памятаю, як амаль сем гадоў таму, на пачатку 2009 года, “К” прадстаўляла новы праект “Родная зямля: час крэатыву”. Першая публікацыя названага цыкла мела заглавак “У сваім доме ды без Дома культуры?” і распавядала пра гаротны стан Глускага РДК, прызнанага яшчэ тады аварыйным. Мясцовыя ўлады вельмі спадзяваліся на тое, што праблемы аб’екта раённай культуры не застануцца па-за ўвагай абласных улад, у тым ліку — і з-за публікацыі ў “К”. Мары мясцовых культработнікаў былі досыць канкрэтныя: займець новы будынак для галоўнай установы культуры раёна, значна большы па памерах ды абсталяваны па апошнім слове тэхнікі. На жаль, як аказалася, і праз амаль сем гадоў пасля публікацыі гэтыя спадзяванні жыхароў Глуска так і засталіся няздзейсненымі. І ці будуць яны ўвасоблены ў рэальнасць — пытанне з даволі няпэўным адказам.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, Мінск — Глуск — Мінск

Праз сем гадоў...

РДК і кінатэатр у Глуску: будаўнічыя і рамонтныя праекты адкладзены на...

Будынікі РДК і кінатэатры ў чаканні будаўнікоў. / Фота аўтара

мясцовага РДК сёння застаецца толькі марыць.

— Нам абяцалі, што праектна-каштарысная дакументацыя на ўзвядзенне новага будынка Дома культуры будзе зроблена не дзе ў 2017 годзе, — кажа Вольга Огур. — Застаецца спадзявацца.

Артысты ў “Арыёне”

А цяпер пра кінатэатр у Глуску. Справа ў тым, што ў той жа амаль сямігадовай даўніны публікацыі, “К” пісала і пра будучы капітальны рамонт будынка “Арыёна”. Як аказалася, і гэтыя, анансаваныя ў газеце планы, на жаль, так і не здзейсніліся. Але дырэктар кінатэатра Андрэй Леўчанка вельмі спадзяецца на пачатак рамонтных работ.

— Акрамя рамонтна глядзельнай залы ды наяўных памяшканняў, хацелася б займець новае тэхнічнае абсталяванне, каб дэманстраваць фільмы ў папулярным 3D-фармаце, а таксама ўсталяваць новыя мяккія крэслы замест тых драўляных, якія засталіся яшчэ з часоў Савецкага Саюза, — адзначыў суразмоўца.

Сапраўды, менавіта з-за таго, што сучаснага абсталявання ў кінатэатры няма, мясцовым кіношнікам даводзіцца чакаць выпуску навінак на

DVD. Таму прэм’еры фільмаў дэманструюцца ў Глуску са спазненнем. Але ж, нягледзячы на гэта, людзі ідуць у кіно ў ахвотку. Спрыяе гэтаму і цалкам дэмакратычная цана на білет, якая не перавышае трох тысяч рублёў.

Дырэктар установы пацвердзіў, што канцэрты і самыя розныя буйныя раённыя мерапрыемствы ладзяцца на сцэне кінатэатра. Па ягоных словах, артысты — прычым, як мясцовыя, так і заезджыя — ужо прывычаліся да выступленняў у “Арыёне”. Але ж сітуацыя, калі ў сценах, дзе круцяць кіно, спяваюць ды танчаць, скажам так, не зусім тыповая...

Будычыня і перспектывы

Высветліўшы праблемную сітуацыю, натуральна, звярнуўся па каментарый у мясцовы аддзел ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі. Па словах яго начальніка Наталлі Гулевіч, рамонт у кінатэатры “Арыён” быў прадугледжаны

яшчэ згодна з праграмай “Культура Беларусі” на 2011 — 2015 гады. Але, на жаль, пад гэтыя мэты так і не былі выдаткаваны фінансы.

— Таму сёлета ў нас там запланавана толькі замена вокнаў, — растлумачыла Наталля Гулевіч. — Пра капітальны рамонт у кінатэатры гаворкі пакуль што не ідзе. Што да галоўнай установы культуры горада, дык у нас яшчэ некалькі гадоў таму быў зроблены праект па будаўніцтве новага РДК у Глуску. На жаль, грошай пад гэтае будаўніцтва трэба вельмі шмат, таму вырашэнне названага пытання пастаянна адкладвалася.

Да таго ж, па словах Наталлі Гулевіч, гэты, зроблены раней праект, на сёння ўжо састарэў, таму патрэбна стварэнне новай праектна-каштарыснай дакументацыі. Што, натуральна, запатрабуе значнай сумы. Таму зараз Наталля Гулевіч заклапочана тым, каб зрабіць у наступным, 2016 годзе, экспертнае заключэнне аб стане будынкаў як РДК, так і кінатэатра “Арыён”.

— Гэта патрэбна для таго, каб ацаніць, ці варта там распачынаць рамонтныя работы, — кажа Наталля Гулевіч. — А ўжо пасля таго, як у нас на руках з’явіцца такія дакументы, можна будзе гаварыць больш канкрэтна пра перспектывы двух аб’ектаў культуры Глуска.

Каб канчаткова расставіць усё кропкі над “і” ў гэтай праблемнай сітуацыі, патэлефанаваў у Магілёў. Як растлумачыў “К” начальнік галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай ра-

■ ПКД на будаўніцтва ў Глуску новага Цэнтра культуры маецца. Усе дакументы пададзены ў Магілёўскі аблвыканкам, дзе і будзе прымацца рашэнне пра пачатак работ на гэтым аб’екце. Калі ж пытанне будзе адкладзена, плануецца разгляд рамонтна кінатэатра “Арыён”.

боты, культуры і па справах моладзі Магілёўскага аблвыканкама Анатоля Сінкавец, праектна-каштарысная дакументацыя на будаўніцтва ў Глуску новага раённага Дома культуры на сёння маецца, хоць яна і сапраўды састарэла. Але, нягледзячы на гэта, усё неабходныя дакументы паддзены ў Магілёўскі аблвыканкам, дзе і будзе прымацца рашэнне пра пачатак работ на гэтым аб’екце. Калі ж пытанне па ўзвядзенні новага будынка для Глускага РДК будзе адкладзена, тады плануецца разгляд наступнай праблемы: рамонтна кінатэатра “Арыён”. Усе агучаныя пытанні, як запэўніў мяне Анатоля Сінкавец, знаходзяцца на пастаянным кантролі ў аблвыканкаме.

Што ж, застаецца толькі чакаць. У сваю чаргу абяцаем, што “К” будзе сачыць за развіццём падзей. І вельмі спадзяемся, што наступная публікацыя па выніках вырашэння агучаных праблемных пытаннях з’явіцца на старонках газеты не праз сем гадоў, а нашмат раней...

Калектыву рэдакцыйна-выдавецкай установы “Культура і мастацтва” выказвае шчырыя і глыбокія спачуванні галоўнаму бухгалтару Барысевіч Ірыне Леанідаўне ў сувязі з напаткаўшым яе вялікім горам — смерцю бацькі.

Тыдзень таму білеты на ўсе спектаклі форуму паступілі ў продаж. Засталося крыху больш за 10 дзён да ўрачыстага адкрыцця, таму мы інтэнсіўна маніторым сітуацыю і падтрымліваем сувязь з ўдзельнікамі. Як нам паведаляюць госці, ужо ўсе набылі білеты на самалёты і аўтобусы, таму заяўленыя пастаноўкі павінны адбыцца свечасова.

Для РТБД вопыт стварэння такоў значнай імпрэзы наколькі цікава, настолькі ж і складаны. Мы не валодаем патрэбным менеджарскім досведам і рэсурсамі, навучаемся непасрэдна ў працэсе. Тут мора адміністрацыйнай працы, і нашы супрацоўнікі, якія звычайна займаюцца толькі пытаннямі ўласнага тэатра, узялі на сябе заключэнне дагавораў з пляцоўкамі, афармленне дакументаў, працу з пасольствамі для тых краін, каму патрэбны беларускія візы... Як бок, што прымае гасцей, забяспечваем суправяджэнне ў Беларусі, транспарт, пляцоўкі, рэкламу і продаж бі-

Тэхналогія Форуму

меркаванне

Аляксандр МАРЧАНКА, кіраўнік Цэнтра беларускай драматургіі РТБД, кіраўнік штаба II Маладзёжнага тэатральнага форуму краін СНД, Балтыі і Грузіі

летаў. А пражываннем і харчаваннем удзельнікаў займаецца Міжнародная канфедэрацыя тэатральных саюзаў пры фінансавай дапамозе Міжнароднага фонда гуманітарнага супрацоўніцтва дзяржаў — удзельніц СНД.

Тэхнічны дырэктар форуму Мікалай Суркоў ведае ўсе пляцоўкі горада, таму атрымалася падабраць для замежных гасцей цудоўна абсталяваныя сцэны, куды могуць упісацца спектаклі любой складанасці і аб'ёму. Пазначаныя ў праграме Тэатр імя Максіма Горкага, Купалаўскі і ТЮГ пайшлі нам насустрач і дапамагаюць ва ўсім, звязаным з правядзеннем фестывалю на іх тэрыторыі. Была толькі адна накладка з райдарам, які датычыўся маскоўскай трупы, але той калектыў пагадзіўся прывезці святло, якога ім не стае.

Апрача асноўнай праграмы адбудзецца выстаўка маладых

сцэнографу, ужо надрукаваны адпаведны каталог. Здымкі іх лепшых работ з'явіцца ў фае РТБД, беларусы Андрэй Жыгур (Тэатр імя Якуба Коласа) і Мікіта Шэршнеў абяцалі прадставіць паўнаватарскія макеты. Да нас павінны прыехаць каля 20-ці рознамоўных маладых мастакоў. Яны будуць мець магчымасць патрапіць на адкрытыя майстар-класы расійскага тэатральнага мастака, уладальніка трох прэмій "Залатая маска" Юрыя Харыкава.

Для маладых крытыкаў з розных краін запланаваны раз у два дні "круглыя сталы", якія будуць весці масквічкі Марыя Халізева і Ала Шэндэрава. Між іншым, яны ўваходзілі ў склад Экспертнага савету па адборы ўдзельнікаў форуму. Гэтыя імпрэзы таксама будуць даступнымі для ўсіх ахвотных пазнаёміцца з тэндэн-

цыямі, якія існуюць у тэатральнай культуры нашых суседзяў. Спадзяюся, тыя "круглыя сталы" дапамогуць паўплываць на станаўленне новага крытычнага погляду, запатрабаванага тэатральнай мовай XXI стагоддзя, а таксама дазволюць ацаніць, на якой стадыі разумення ці прыняцця гэтых новаўвядзенняў знаходзіцца сёння экспертная суполка.

Сярод удзельнікаў будзе распаўсюджвацца зборнік п'ес маладых драматургаў. Беларусь у ім прадстаўлена творамі Андрэя Іванова, Дзмітрыя Багаслаўскага і Віктара Красоўскага. У рамках тэатральнага тыдня два майстар-класы для драматургаў правядзе тэатральны крытык, перакладчык, дацэнт Варшаўскага ўніверсітэта Андрэй Масквін.

Воркшоп для маладых рэжысёраў ладзіць мастацкі кіраўнік Цэнтра імя Усевалада Меерхольда, двухразовы лаўрэат "Залатоў маскі" Віктар Рыжакоў. Вельмі прыемна, што спадар Віктар у якасці асноўнага матэрыялу абраў п'есу "Блондзі", якую напісала рэжысёр Яўген Карняг і драматург Дзмітрый Багаслаўскі на вясновай лабараторыі Цэнтра беларускай драматургіі. Хутчэй

за ўсё, для рэалізацыі яго задумы спатрэбіцца дапамога актрыс беларускіх тэатраў, таму мы рыхтуем прапанову для профільных суполак у сацыяльных сетках. Зрэшты, менавіта ў інтэрнэт-прасторы хутка адкрыецца запіс на ўдзел у "круглых сталах" і воркшопах, а таксама там размяшчаецца самая актуальная інфармацыя па ўсіх кірунках працы форуму.

У нашай краіне склалася ўнікальная сітуацыя, якая ўжо стала сімвалам беларускай тэатральнай прасторы пачатку новага стагоддзя. На нашай тэрыторыі вялікая канцэнтрацыя музычных калектываў, якія створаны людзьмі тэатра. Таму мы вырашылі абраць нетрадыцыйны варыянт цырымоніі ўзнагароджання: непасрэднымі ўдзельнікамі імпрэзы стануць вядомыя айчынныя тэатральна-музычныя гурты. На жаль, нам не атрымалася рэалізаваць усе планы, бо ў музыкантаў ужо складзены гастрольныя графікі, ды і не ўсе гатовы працаваць на дабрачынных пачатках. І ўсё ж у цырымоніі прымуць удзел добра знаёмыя публіцы на прасторы СНД каманды "Ili-Ili", "Zui", "Югаславія" і Трыя Ягора Забелова.

У ліпені ў Вільнюсе аднавіў сваё існаванне Дэпартамент нацыянальных меншасцей. Ён створаны для таго, каб дапамагчы развіццю рознамоўных дыяспар у краіне, для забяспечэння культурнай і моўнай разнастайнасці. Спадзяемся, новая структурная адзінка ў складзе літоўскага Міністэрства культуры паспрыяе таму, каб нюансы існавання этнічных суполак сталі больш простымі.

Асноўныя праблемы, з якімі сутыкаецца такая аб'яднанні, як наша, канешне ж, тычацца фінансавага аспекту, пошуку сродкаў для ажыццяўлення задум. Прынамсі, рупліва прапрацоўваем праекты, якія падаюць у Міністэрства культуры Літвы. Такім чынам можна атрымаць невялічкі грант пад пэўнае мерапрыемства. Рыхтуем прапановы і для названага вышэй Дэпартаменту нацыянальных меншасцей. Дарэчы, у Літве існуе закон: у час, калі збіраюцца падаткі за

Два працэнты ў падарунак

меркаванне

Валянціна ІВАНОВСКАЯ, намеснік старшыні таварыства беларускай культуры "Спадчына" (Друскінінкая, Літва)

мінулы год, кожны грамадзянін краіны можа два працэнты ад сумы сваіх адлічэнняў скіраваць якой-небудзь арганізацыі, напрыклад, школе, культурнай установе і гэтак далей. У нашай суполкі ёсць кола людзей, 20 — 25 чалавек, якія скарыстоўваюць такое права, пералічваючы тыя адсоткі на рахунак нашай арганізацыі.

У Літве дзейнічае каля 17 этнічных суполак нашых землякоў, заснавана Згуртаванне нацыянальных беларускіх суполак Літвы. У падобных аб'яднаннях пастаянна сустракаю людзей, якія не чакаюць матэрыяльнага заахвочвання, а часцей нават свае ўласныя грошы ўкладаюць у справу, бо гараць ёй. На такіх людзях і трымаецца наш рух. Напрыклад, калісьці існавала ў Друскінінкай рускамоўная шко-

ла, у якой працавала цудоўная настаўніца музыкі. Яна стварыла такія выдатныя дзіцячыя калектывы, які выпраўлялі прадстаўляць Літву ў Польшчу на фестываль царкоўнай музыкі і на "Славянскі базар у Віцебску". Але дзеці выраслі, школу зачынілі, а дарослыя ўжо, на жаль, не спяваюць... Шмат каго зараз цікавяць матэрыяльныя аспекты, аматарскае мастацтва саступае свае пазіцыі...

Па сваёй асноўнай працы я выкладаю беларускую мову і літаратуру ў школе пры санаторыі "Беларусь". На слых школьнікі мову сваіх прадзедаў успрымаюць, але часта сутыкаюцца з тым, што значная частка класа досыць дрэнна на ёй чытае... У нашай грамадскай арганізацыі шчыльныя сувязі з Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеям

Якуба Коласа. Але нярэдка размаўляючы з дзецьмі, разумею, што прадстаўнікі "Спадчыны" бываюць у ім часцей, чым мінскія школьнікі.

У сваім рэгіёне мы актыўна пашыраем беларускую танцавальна-песенную культуру — і не толькі. Прынамсі, мы паспяхова правялі выстаўку твораў беларускага песняра ў гарадской публічнай бібліятэцы. Была нават задумана стварыць пакой Якуба Коласа ў горадзе, паколькі таварыствам назапашана неблагая калекцыя. На жаль, план па незалежных ад нас прычынах не здзейсніўся... Штогод мы праводзім Дні беларускай культуры ў Друскінінкай, запрашаем туды калектывы з радзімы. Нашым добрым сябрам стаў ансамбль народнага танца "Крыжачок" Белдзяржуніверсітэта. У жніўні горад ладзіў свята фальклорнай музыкі і песні, куды мы запрасілі народныя ансамблі "Траецкія музыкі" з Барысава і "Маладзік" Салігорскай дзіцячай школы мастацтваў. А літаральна заўтра мы адкрываем фотавыстаўку

мінчаніна Паўла Сушчонка "Мой родны Мінск", на канец года запланавана экспазіцыя "Вечная мелодыя жыцця", у якой сыдуцца здымкі Мінска, Вільнюса і Друскінінкая.

Мы хочам больш шчыльна супрацоўнічаць з Беларуссю. Але нечакана сутыкнуліся з вялікай колькасцю перашкод у пытаннях адкрыцця беларускай візы. Запрасіць вашы калектывы да нас — няма праблем: па культурным кірунку пры наяўнасці неабходных дакументаў віза адкрываецца з першай спробы. Прынамсі, таму ж "Крыжачку" Пасольства Літвы ў Беларусі адразу адкрыла бясплатныя візы на ўвесь калектыў складам у паўсотні чалавек. Візіт у адказ даецца з цяжкасцю: нават аднаразовая віза патрабуе значных вылікаў, пры гэтым пытанне пра яе бясплатнае адкрыццё нават не ўзнімаецца... А так хочацца, каб стала крышачку лягчэй аформіць уезд на тэрыторыю этнічнай радзімы па справах культуры... Мо супрацоўніцтва з нацыянальнай дыяспарай тады стала б больш плённым і прынесла больш карысці роднай Беларусі?

Па вокладцы прымаюць

меркаванне

Уладзімір КУЛІКОВІЧ, загадчык кафедры рэдакцыйна-выдавецкіх тэхналогій Беларускага дзяржаўнага тэхналагічнага ўніверсітэта

элемента самарэкламы. Сёння чытач хоча бачыць прыгожае, добра аформленае выданне. Мы не скідаем з разліку натуральныя для кнігі пункты змястоўнасці, цікавасці і карыснасці. Але калі чалавек ідзе ў кнігарню не мэтанакіравана па канрэтнае выданне, а выбірае "што-небудзь" з пэўнага кола, то вокладка, якая не выклікае ніякіх асацыяцый, "папопіць" томік у акіяне прапаноў...

Дарэчы, у гэтым складніку адна з прычын таго, чаму раскупаюцца так званыя ружовыя раманы. Зразумела, адыгрывае ролю жаданне ў сённяшнім складаным жыцці пабачыць казку. Але нямала ў працэсе выбару прывабіць ці адштурхне прыемны

фармат і гаваркое афармленне вокладкі, якое адразу "чапляе" сваю аўдыторыю. Адгорнем першыя старонкі: папера можа быць газетная, правільны вёрсткі не да канца выкананы, маюцца непатрэбныя прабелы, відавочна няякасны друк і гэтак далей. Як кажуць паліграфісты, з пазіцыі падрыхтаванасці выданне выклікае шмат пытанняў. Аднак томік ужо аддрукаваны і стаіць на паліцы кнігарні.

Калі ўсё ж патэнцыйны пакупнік узяў беларускую мастацкую літаратуру ў рукі, то ён адразу сутыкаецца з іншай праблемай: нашы выдавецтвы, на жаль, не ўмеюць пісаць анатацыі, нават самыя простыя. Стандартная анатацыя да твора беларуска-

моўнага аўтара без перабольшвання выглядае так: "У кнізе вы пазнаёміцеся з тым, тым і тым". Сваім студэнтам днямі прыносіў зборнік Рыгора Барадзіна вядомага прыватнага выдавецтва. Шыкоўнае выданне на якаснай паперы, зручны фармат. Але пачалі глядзець з пункта гледжання апарата: у сціслым пераказе зместу пазначана толькі, што ў томік увайшлі вершы аўтара розных гадоў. Якія вершы? Якой тэматыкі? Які быў прынцып адбору іх у гэты зборнік? Усе мае пытанні выдавецтва пакінула без адказу...

Трэцяя праблема звязана з ілюстрацыйным матэрыялам да тэкстаў айчынных пісьменнікаў. Я нават не кажу пра адмыслова створаныя мастацкія работы ў лепшых традыцыях беларускай кніжнай графікі. Зразумела, аўтарскія ілюстрацыі значна павышаюць планку акупнасці выдання, і не кожны спажывец гатовы на такія выдаткі. Але і

фотабанкамі, якіх сёння шмат у інтэрнэт-прасторы, трэба карыстацца ўмела. У згаданым зборніку Барадзіна сустраў знаёмую штраф: "А птушкі расстанне прарочаць. / Зара маладая займаецца... / Кажу я табе: "Добрай ночы!" / Хоць трэба казаць: "Добрай раніцы!". Побач жа на фотаздымку — венчык хаты, на ім певень, зроблены з дрэва... Значыць, складальнікі, "добрай ідэяй гнаныя", проста "цісканулі" на старонку тое, што было пад рукой... А гэта таксама пэўная самарэклама выдання, бо сучасны чытач прагне бачыць не суцэльны ўборысты тэкст, а хоча адчуць тое, чаго не атрымаеш, чытаючы тэкст на планшэце ці на смартфоні: задавальненне не толькі ад зместу, але і ад формы, ад магчымасці гартаць і разглядаваць кнігу як твор.

Меркаванні на паласе занатавала Настасся ПАНКРАТАВА

Меркаванні калумністаў і экспертаў газеты не абавязкова адлюстроўваюць пункт гледжання рэдакцыі.

Слова ўпраўленню

Ад "Салавейкі" да "...Базара"

меркаванне

Ларыса АЛЕНСКАЯ,
намеснік начальніка
галоўнага ўпраўлення
ІРКСМ Віцебскага
аблвыканкама

Адразу адзначу, што гэты год быў насычаны культурнымі мерапрыемствамі: босяго іх праведзена па вобласці больш за 80 тысяч! Упершыню ў Дуброўне, у рамках XXII Міжнароднага фестывалю песні і музыкі, прайшоў конкурс беларускай традыцыйнай свістулькі пад назвай "Салавейка-2015". Дадам, што лепшыя калектывы Віцебшчыны прынялі ўдзел у святочных мерапрыемствах за нагоды 70-годдзя Вялікай Перамогі, абласных "Дажынках", іншых культурных акцыях.

На базе нашых музеяў было арганізавана некалькі рэспубліканскіх і міжнародных канферэнцый, а таксама перавыдадзена кніга "Музеі Полацка". На сённяшні дзень набліжаюцца да завяршэння работы па адслаенні фрэсак у Спаса-Праабражэнскай царкве Спаса-Ефрасіннеўскага манастыра і па стварэнні экспазіцыі сцэнапісу XII — XIX стагоддзя ў Мастацкай галерэі Полацка.

Нямала зроблена і для ўмацавання матэрыяльна-тэхнічнай базы ўстаноў культуры Віцебшчыны. Так, у абласным цэнтры сёння вядзецца рэканструкцыя будынка пад будучы мемарыяльны музей Віцебскага народнага вучылішча. Таксама працягваецца рамонт музычных каледжаў у абласным цэнтры і ў Наваполацку, культурна-аздраўленчага цэнтры ў Лёзна, Дома культуры ў гарадскім пасёлку Балбасова Аршанскага раёна.

Трэба адзначыць, што сёлета пасля капітальнага рамонт адкрыўся Раённы краязнаўчы музей ў Верхнядзвінску. А яшчэ ў рамках падрыхтоўкі да абласнога свята працаўнікоў сяла ў Талачыне былі адрамантаваны Дом культуры, дзіцячая школа мастацтваў і музей, а таксама адкрыта пасля капітальнага рамонт раённая бібліятэка.

Дарэчы, падобную ж стратэгію, якая добра сябе зарэкамендала, мы будзем працягваць і надалей. Да прыкладу, абласныя "Дажынкi" ў наступным годзе будзе прымаць Сянно і там да свята плануецца завяршыць капітальныя рамонты ў будынках мясцовага Дома культуры, дзіцячай школы мастацтваў ды бібліятэцы, а таксама ўстанавіць у гэтых устаноў самае сучаснае абсталяванне ды мэблю...

Таксама хачу абавязкова адзначыць, што Наваполацкая цэнтральная бібліятэчная сістэма, Бібліятэка імя Янкі Купалы Полацкага раёна і Крапівінская сельская бібліятэка Аршанскага раёна ўвайшлі сёлета ў лік пераможцаў І Рэспубліканскага конкурсу "Бібліятэка — цэнтр духоўнай асветы і выхавання". Акрамя таго, варта згадаць: навучніцы каледжаў і ўстаноў дадатковай адукацыі годна прадставілі беларускія выканальніцкую і мастацкую школы на рэспубліканскіх конкурсах і прэстыжных міжнародных форумах у Аўстрыі, Францыі, Германіі, Польшчы, Балгарыі і Расіі. Дарэчы, ажно 20 выхаванцаў дзіцячых школ мастацтваў вобласці ўключаны ў банк даных Спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі.

У хуткім часе адкрыецца Міжнародны фестываль сучаснай харэаграфіі, які пройдзе з 19 па 22 лістапада. Мерапрыемствы пройдуць на двох пляцоўках у Віцебску, а таксама ў Мінску на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета.

А ў наступным годзе, натуральна, нашы асноўныя намаганні будуць сканцэнтраваны на падрыхтоўцы юбілейнага XXV Міжнароднага фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску". Напрыклад, дырэкцыя фестывалю на сённяшні дзень шчырае над абнаўленнем канцэпцыі міжнароднага форуму. Рытуецца да "Славянскага базару" абласныя і гарадскія службы: ужо вызначаны план добраўпарадкавання вуліц, абнаўлення фасадаў будынкаў і многае іншае... І гэта толькі пачатак вялікай працы.

"Арт-прастора" — адзін са свежых праектаў, запушчаных Віцебскім цэнтрам сучаснага мастацтва. "К" пісала ўжо пра сутнасць задумы ў № 6 за гэты год. Зараз жа час падвесці нейкі прамежкавы вынік за амаль год існавання культурнай пляцоўкі.

Ададзены загадам старшыні гарвыканкама "пад культуру", будынак хутка пачаў асвойвацца мясцовымі мастакамі і рамеснікамі, метр за метрам, паверх за паверхам. Сёння ў творчы працэс уключаны два ўзроўні, абсалютна ўсе пакоі і залы, а таксама ўнутраны дворык, які з'яўляецца летняй пляцоўкай для выступленняў музыкантаў і літаратараў, выстаўлення арт-аб'ектаў, скульптур і інсталляцый. Плошчы насамрэч уражваюць: установа ў стане праводзіць дзевяць адначасовых выставак. Але, праўда, столькі адразу не ладзіцца: пакуль што "Арт-прастора", якую першапачаткова яе гаспадары бачылі як аналаг спыннага парыжскага "ву-

У гісторыі віцебскага будынка па сучасным адрасе Талстога, 7 прасочваецца пэўная накіраванасць: гэты помнік класіцызму неаднойчы быў героем твораў такіх выбітных майстроў, як мастакі Юзаф Пешка, Напалеон Орда, фатограф Сяргей Праскудзін-Горскі. Нават у знакамітага на ўвесь свет Марка Шагала адно з палотнаў фіксуе гэту кропку ў горадзе. Сёння Талстога, 7 — ужо не кропка, а сузор'е талентавітых людзей, аб'яднаных не толькі дахам, але і агульнай ідэяй: асваеннем "Арт-прасторы".

Аліна САЎЧАНКА, Мінск — Віцебск — Мінск / Фота аўтара

Сцэна для вулічных імпрэз ля "Арт-прасторы".

Касы завулак на Талстога, 7...

лею", знаходзіцца ў стане дапрацоўкі і ўдасканалення, то бок — "жужжыць" і кіпіць. Мяркую, тое — нармальнае з'ява працэсу станаўлення. У дырэктара Віцебскага цэнтры сучаснага мастацтва Андрэя Духоўнікава выпрацавана некалькі трывалых устаноў на такі перыяд і на больш працяглую перспектыву.

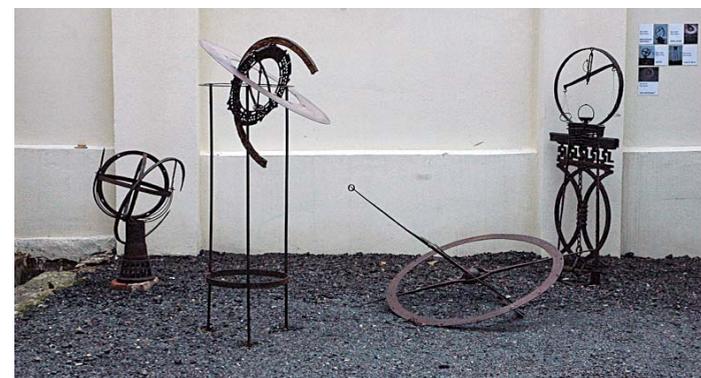
Усе памяшканні і пакоі замацаваны за пэўнымі творцамі. Сёння гэта, да прыкладу, Кірыл Дзёмчаў, Яўген Кутаскін, Галіна Васільева, Алена Пятрова... І кожны з улікам свайго творчага палёту там "жыве". Прынцып адзін — не замінаць талентам, не насаджаць ім меркаванне звонку, непатрэбнае для развіцця. У сваю чаргу, прадстаўнікі сучаснага беларускага (у прыватнасці — віцебскага) мастацтва дэманструюць свае магчымасці, не хаваючыся ад публікі, не маючы ад яе ніякіх сабрэтаў. Складана нават акрэсліць "арт-прастораўскі" жанр: гэта не музей і не майстэрні, не чыстыя экспазіцыі і не месца тусовак. Хутчэй — канцэнтрат, адна кропля якога ўжо дапаможа атрымаць прадстаўленне аб віцебскай мастацкай школе сёння. Яшчэ адзін цікавы момант з досведу "Арт-прасторы": кожны мастак адптуе памяшканне пад сябе.

Разам з тым, больш чым дэмакратычны падыход да творчасці не прывёў да разбоўтанасці калектыву: балазе творцы цэняць такую без перабольшання ўнікальную магчымасць займацца мастацтвам у гістарычным памяшканні, па сутнасці, без арэнднай платы. Гарадскі бюджэт узяў на сябе камунальныя выдаткі (а святла і цяпла для гэтай прасторы патрабуецца багата), усе астатнія грашовыя праблемы — на плячах тых, хто ва ўстанове займаецца творчасцю.

Нестыкоўка культуры і турбізнесу: хіба новыя арт-зоркі Віцебска не патрэбны?

Руслан Вашкевіч маніруе сваю выставку.

Гарадскі бюджэт узяў на сябе камунальныя выдаткі (а святла і цяпла для гэтай прасторы патрабуецца багата), усе астатнія грашовыя праблемы — на плячах тых, хто ва ўстанове займаецца творчасцю.

няшмат — 30 тысяч рублёў, таму яна і папулярная.

Прастора на Талстога, 7 для віцебчан сёння — адзін з улюбёных культурных адрасоў, чаго не скажаш пра мясцовых турагентаў. Пацвярдэннем таму стала група расійскіх падарожнікаў на чале з тутэйшым экскурсаводам, якую я назірала каля "Арт-прасторы". Сітуацыя вельмі нагадвала моманты з кнігі пра Гары Потара, калі звычайныя людзі, маглы, не заўважаюць магічныя з'явы свету чараўнікоў (напрыклад, Касы завулак ці платформа 9 3/4): народ проста прайшоў міма, а "інфарматар" не прамовіў і слова пра ўвасабленне сучаснага мастацтва ў гэтых сценах. Такую праблему

спадар Духоўнікаў спрабаваў вырашаць, пляцоўка актыўна расоўваецца праз Інтэрнэт, але работнікі сферы турызму ў гэтай сітуацыі катэгарычныя: гораду хапае сваіх бяспрэчных зорак і зорных гісторый, новых яму не трэба, тым больш турпраграма абмежаваная па часе. Мо наступныя госці Віцебска не прамінуць цікавы аб'ект увагі праз абыякавасць якогасваі не дастаткова кампетэнтнага ў расстаноўцы культурных прыярытэтаў гіда?

Урэшце, самі насельнікі "Арт-прасторы", часовыя і сталыя, самі з'яўляюцца аб'ектамі ўвагі, экспанатамі, калі жадаеце. Напрыклад, мне пашчасціла сустраць ва ўстанове мастака Руслана Вашкевіча, які займаўся афармленнем свайго выставкі "Культуралёт". У той жа час магчымасць пазнаёміцца з гэтай культурай асобай актуальнага айчыннага мастацтва была ва ўсяго горада, у тым ліку і ў турыстаў з Расіі. Дарэчы, той факт, што спадар Руслан з усіх віцебскіх мастацкіх пляцовак выбраў менавіта "Арт-прасторы", таксама сведчыць на карысць статуснасці гэтага месца.

У Дуброўне прайшоў абласное свята "Вялікая вясельніца". Імпрэза складалася з трох частак: рэканструкцыя вясельня на аснове традыцый Дубровенскага і Гарадоцкага раёнаў, паказ на сцэне адноўленых элементаў вясельняга абраду розных куткоў Віцебшчыны і майстар-класы па вясельных танцах ды гульнях. У фае Дубровенскага раённага дома культуры дзейнічала выстаўка вясельнай атрыбутыкі.

Алена ЛЯШКЕВІЧ, Мінск — Дуброўна — Мінск

Для рэканструкцыі вясельня падрыхтавалі дзве хаты, быццам бы маладой і маладога. На ролю маладых і вясельных чыноў выбралі работнікаў культуры, якія, заўважу, выконвалі свае ролі вельмі шчыра, імправізуючы на аснове агульнага сцэнарыя, але па традыцыях свайго мясцовасці. Для арганізацыі імпрэзы выкарысталі звесткі пра традыцыйнае вясельне, што назапашваліся ў раённых метадычных службах цягам некалькіх дзясяткаў гадоў.

Захоўвайце архівы!

Вельмі істотна, каб фальклорна-этнографічныя архівы ўстаноў культуры ашадна захоўваліся, пераводзіліся ў лічбавы фармат, каб рабіліся іх вопісы. Бо прыйдзе камусьці з ініцыятыўных работнікаў у галаву ідэя: зрабіць свята на традыцыйным матэрыяле, і калі матэрыял пад рукой, то гэты адмысловец яго і ўвасобіць. А калі трэба яшчэ з'ездзіць сабраць (а носьбіты традыцый, на жаль, не вечныя) ці пераслухаць шмат касет і бабін без вопісаў (а да іх знайсці магнітафон таксама няпроста), то ініцыятыва можа і згаснуць за штодзённымі клопатамі. Як распавяла "К" начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і ў справах моладзі Дубровенскага райвыканкама Людміла Дударова, іх архіў алічбаваны і ўпарадкаваны. Для гэтага давялося звярнуцца ў прыватную фірму, выдзеліць на задуманае сродкі. У немалой ступені архіў сабраны Настасіяй Красоўскай, кіраўніцай гурта "Кудзеліца", які і рабіў дубровенскую частку рэканструкцыі вясельня. Гарадоцкі ж раён разам з іншымі работнікамі культуры прадстаўляў гурт "Глейна".

Дарэчы, неяк давялося прысутнічаць у Варшаве на семінары, прысвечаным фонаархівам. Польскія навукоўцы казалі пра неабходнасць захоўваць касеты ды бабіны і пасля алічбоўкі, маўляў, калі стварыць адпаведныя ўмовы захоўвання, то носьбіты гуку не псуецца. І нашчадкі змогуць пачуць не толькі лічбавае, але і аналагавае гучанне. Заклікалі лічбаваць на тых жа магнітафонах, на якіх вёўся запіс. Магнітафоны, адпаведна, таксама захоўваць. Да таго ж, дадалі прамоўцы, лічбавая апаратура старыцца ці не хутчэй за аналагавае: магчыма, давядзецца пералічбоўваць матэрыял па іншых стандартах.

Ва ўмовах раённых і сельскіх дамоў культуры гэтыя парадкі могуць гучаць фантастычна: няма месца, каб захоўваць касеты ды магнітафоны, няма кадраў каб самім лічбаваць, няма сродкаў, каб аддаваць на алічбоўку прыватнікам. Але там, дзе месца ўсё ж знаходзіцца, можна адшукаць сапраўдныя рарытэты. Хай ляжыць, есці ж не просіць як кажуць. Дарэчы, па пытаннях

Рэпарцёрскі марафон

Тры імпрэзы за адзін дзень

“Вялікая вясельніца” ў Дуброўне: этапы свята ад інфармантаў да музыкантаў

Падчас абласнога свята “Вялікая вясельніца”.

алічбоўкі можна звярнуцца па дапамогу да Студэнцкага этнаграфічнага таварыства ці ў Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

Вяселле як турыстычны прадукт

Імпрэза ў Дуброўне была добра прапіярана: з’ехалася шмат журналістаў, прычым — не толькі з Беларусі. Гледачы, праўда, пераважна мясцовыя. Як адзначыў запрошаны ў журы даследчык Іван Крук, беларускае вяселле фатаграфавалі нібы якісьці папуаскі рытуал, настолькі гэта стала экзотыкай у сучасным грамадстве. Ёсць фактар можна ацэньваць па-рознаму, але акрамя экзатычнага складніка людзей, хутчэй за ўсё, вабіць атмасфера свята: вяселле асацыюецца з маладосцю, шчасцем, каханнем. Напрыклад, улетку ў Віцебску зладзілі рэканструкцыю вяселля Марка і Бэлы Шагалаў. На такіх імпрэзах гледачы пачуваюцца гасцямі, з задавальненнем удзельнічаюць у інтэрактыве. Рэканструкцыя вяселля маюць патэнцыял для прыцягнення турыстаў, у Беларусі Віцебшчына апынулася піянерам. Але ўсё ж узнікаюць думкі пра “папуаскую экзотыку” ды “несапраўднасць” (маладыя ж не жэняцца).

Людміла Дударова распавяла, што “Вялікая вясельніца” праходзіць у Дуброўне трэці раз, і ў

мінулыя гады спрабавалі дадаць элементы традыцыйнага вяселля падчас сапраўднай шлюбнай цырымоніі, што ішла ў ЗАГСе. Тады атрымалася хіба часткова: усё ж у маладых свая праграма, тамада і кавярня...

Хачу прапанаваць свой варыянт вырашэння такой сітуацыі. Зараз людзі клапоцяцца пра ўзаемныя пачуцці, “працуюць над адносінамі” ў пары, святкуюць юбілей вяселля. Чаму б не прапанаваць “ажаніць” якую пару, якая спраўляе, скажам, пяць год супольнага жыцця? Ці дзесці, ці дваццаць?.. Для “маладых” свята, для “рэканструктараў” — элемент сапраўднасці. “Маладыя”, натуральна, не павязуць з сабой цэлы вясельны поезд, таму гледачы маюць шанец стаць сапраўднымі гасцямі. У час панавання “эканомікі ўражанняў”, калі людзі вандруюць, каб перажыць тое, чаго не могуць адчуць дома, такія вяселлі маглі б стаць прывабным і пазнавальным турыстычным прадуктам.

Трынаццаць варыянтаў

На сцэне гурты з трынаццаці раёнаў Віцебшчыны паказалі элементы вясельных абрадаў сваёй мясцовасці. Уражвае, наколькі маштабная праца была праведзена ў вобласці! Хочацца верыць, што дзякуючы падрыхтоўцы да “Вялікай вясельніцы” актывізаваліся палявыя даследаванні і

ўпарадкаванні тых жа архіваў. Найбольш цікава было глядзець на гурты, у складзе якіх выступалі спявачкі старэйшага пакалення.

Як на Ушачыне прыбіралі маладою да вянца, паказаў народны фальклорны калектыў “Матырыцкая спадчына”, дзе разам са старэйшымі спявачкамі ўдзельнічаюць маладзейшыя жанчыны. З імі прыехаў гурт-спадарожнік. Па дзіцячых галасах было чуваць, што працуюць менавіта ў аўтэнтычнай манеры, і сапраўды адчуваецца перайманне. Набліжанасцю да каранёў уразіў народны клуб нацыянальнай кухні “Гаспадыня” аўтаклуба Аршанскага ГЦК. Падавалася б, гарадскія кабеты, а спяваюць каравайныя песні як даўней! Пра такі феномен пісала антраполог Зінаіда Мажэйка: у дзяцінстве чалавек засвойвае традыцыі, у маладосці імкнецца спазнаць нешта новае, а потым вяртаецца да свайго. На такім жа прыncyпе, дарэчы, будзеца праца з народнымі рамёствамі ў Швецыі: малодшыя школьнікі спрабуюць некалькі відаў традыцыйнага рукадзелья, вырастаюць, займаюцца сям’ёй і кар’ерай, а ў перадпенсійным узросце пачынаюць наведваць гурткі па рамёствах. Закладзенае з дзяцінства цягне...

І добра, калі ў гурт старэйшых спявачак далучаецца моладзь: адбываецца перадача спеўнай манеры. Але бабуль тады часта

і не чуваць за маладымі галасамі. Дык можа, даваць старэйшым магчымасць выканаць самім хача б пару песень падчас выступу?

На сцэне паказалі рэгіянальныя элементы перадвясельных, вясельных і паслявясельных абрадаў: “Паненскі вечар” (фальклорны гурт “Купалінка” Каўшэўскага ДФ Шаркаўшчыны), “Выкраданне курыцы” (народны фальклорны калектыў “Крыніца” Янкавіцкага СДК Расонскага раёна), “Перазовы” (народны фальклорны калектыў “Кругаверць” Лепельскага РДК), “Супрадкі” (народны фальклорны калектыў “Суседзі” Аболіцкага ДФ Талочынскага раёна). Файна, што выступіў маладзёжны гурт-пераймальнік “Княжыч” з Наваполацка. Ён рэпэціруе ў Цэнтры рамёстваў і традыцыйнай культуры. Для гарадскіх маладзёжных гуртоў пытанне памяшкання часта становіцца крытычным, і добра, што наладзілася такое супрацоўніцтва з афіцыйнай установай.

Шмат было цікавых танцаў і падчас сцэнічных выступаў, і падчас майстар-класаў. Асабліва хочацца адзначыць “Лянцей” (фактычна кадрыля на чатыры калены), які паказаў народны самадзейны калектыў “Крыніца” Пачэпаўскага СДК Бешанковіцкага раёна.

У канцы імпрэзы засмуцілі абгульненні, што рабілі некаторыя сябры журы. Напрыклад, іх заўвага пра тое, што на маладой не павінна быць фартуха да моманту зняцця вянка. Рэканструявалася вясельнае адзенне па распевах інфармантаў 1920 — 1930-х гадоў нараджэння і старых фотаздымках. Ёсць адмысловыя шлюбныя сукенкі, не святочны традыцыйны строй. Такія сукенкі наўрад ці прадугледжвалі фартух як такі. Калі ж размова пра вяселле канца XIX стагоддзя, то ў розных мясцовасцях дзяўчынка пачынала насіць фартух у розным узросце. Дзесці і праўда толькі на вяселлі апранала яго ўпершыню, змяніўшы вянок на хустку ці намітку. А дзесці насліз з ранняга дзяцінства ці з заручынаў, скажам. І нелагічна, атрымліваецца, калі маладая, якая ўжо некалькі месяцаў ці гадоў ходзіць у фартуху, здыме яго адмыслова падчас вяселля.

На “Вялікай вясельніцы” глядач атрымаў фактычна тры імпрэзы цягам аднаго дня. Але для старэйшых удзельніц такі “святочны марафон” мог быць складаным. Людміла Дударова паведаміла, што, магчыма, у 2017 годзе мерапрыемства правядуць у іншым раёне, каб актывізаваць працу па даследаванні вясельных традыцый гэтак жа, як і ў Дуброўне. А можа, лепш было б зрабіць тры падзеі ў розных раёнах раз на тры гады, чым тры ў адным месцы раз на два? Адзін год глядзім на сцэне, напрыклад, у Оршы, другі год едем на рэканструкцыю ў Гарадок, трэці — на майстар-класы ў Глыбокае. Па матэрыяльных затратах — невядома яшчэ, што атрымаецца танней. На першы погляд, лягчэй раз на два гады і “оттам”, але, можа, меншая колькасць удзельнікаў з бліжэйшых раёнаў эканоміць сродкі?

Ну, і з дробных заўваг: Краязнаўчы музей, як чамусьці часта бывае падчас вялікіх культурных мерапрыемстваў, быў зачынены. А госці, працушы пра знакамітую дубровенскую кераміку, акурат мелі вольную гадзінку паміж першай і другой часткамі свята, каб паглядзець экспазіцыю. Можа, зрабілі б музею касу ў выхадны дзень.

Фота аўтара і Юліі ПРАКОФ’ЕВАЙ

Тактыка культурнага развіцця

Талака традыцый

IV Міжнародны форум “Традыцыйная культура як стратэгічны рэсурс устойлівага развіцця грамадства” пройдзе ў Магілёве з 10 па 13 лістапада. Нагадаю, што ініцыятар гэтага мерапрыемства — абласны метадычны цэнтр — заўжды нестандартны па сваіх падыходах да папулярызацыі і развіцця традыцыйнай культуры. Натуральна, у якасці арганізатараў да метацэнтра падключыліся Міністэрства культуры краіны і Магілёўскі аблвыканкам.

Яўген ПАГІН

Не раз пераконваўся, што менавіта на гэтым форуме, можна спрычыніцца не толькі да беларускай традыцыі. Адночы ўсяго за два дні яго працы пазнаёміўся з трынаццацю навукоўцамі-фалькларыстамі з самых розных канцоў свету. Уяўляецца, якога аб’ёму матэрыял прывёз у Мінск?

Сёлета ў Магілёў запрошаны спецыялісты па фальклору і традыцыі з Украіны, Малдовы, Туркменістана, Кітая, Расіі, Азербайджана, Арменіі, Балгарыі, Казахстана, Кыргызстана, Таджыкістана, Узбекістана, Грэцыі, Іспаніі, Італіі, Літвы, Польшчы, Славакіі, Румыніі... Ну які яшчэ форум можа пахваліцца такой прадстаўнічасцю?

Мэта мерапрыемства — у ягонай назве. Паколькі нацыянальная традыцыя — адзін з гарантаў нацыянальнай жа бяспекі, згодна са стратэгіяй апошняй, дык менавіта развіццё традыцыйнай культуры кожнай з краін з’яўляецца асновай далейшага руху любога грамадства. А калі адкінуць межы і аб’яднаць намаганні? Такая талака традыцый — як супольны духоўны скарб. Яго вывучаць трэба ды мацаваць.

Магілёўскі абласны метадычны цэнтр пастараўся, каб сёлетні форум адрозніваўся ад папярэдняга. “Талакой майстэрства” назвалі выстаўку-продаж работ майстроў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва рэгіёна. Такую ж багатую выстаўку складаюць экспазіцыі аб’ектаў нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны і беларускіх народных промыслаў ды рамёстваў. З імі таксама можна пазнаёміцца цягам работы форуму.

На навукова-практычнай канферэнцыі “Нематэрыяльная культурная спадчына: сучасны стан, рызыкі і праблемы захавання і актуалізацыі” мяркуецца разгледзець змены фальклорна-абрадавых формаў і іхняй сацыяльнай ролі; выкарыстанне нематэрыяльнай спадчыны ў сацыяльнай і культурнай інфраструктуры рэгіёнаў (брэндаваць вёсак і мястэчак, пра якую “К” піша стала); выхаваўчую ролю нацыянальнай культуры ў развіцці будучыні пакаленняў... Безумоўна, будзе працягнута абагульненне міжнароднага вопыту захавання духоўнай спадчыны. Словам, праграма больш чым напружаная.

Месцам правядзення форуму стане не толькі Магілёў. Выезды ўдзельнікаў канферэнцыі ў раёны вобласці сталі таксама традыцыйнымі. Ётым разам такаецца наведванне ўстаноў культуры Кругляншчыны. Тут запланавана рэканструкцыя народнага гуляння “Восеньскі кірмаш “Багач”, а таксама — знаёмства з фальклорнымі гуртамі.

Завершыцца форум тэматычнай праграмай-прэзентацыяй аб’ектаў нематэрыяльнай гісторыка-культурнай спадчыны Магілёўскай вобласці і канцэртам “Спявае беларуская душа” ў канцэртнай зале “Магілёў”, дзе асноўны акцэнт будзе зроблены на выкарыстанне характэрных асаблівасцей спеўнай, вуснай ды танцавальнай спадчыны Магілёўшчыны.

K

Чакаем вашых тэлефанаванняў з цікавымі навінамі **па нумары +375 17 334-57-23**

Тэатральная плошча

(Заканчэнне.

Пачатак на старонцы 1.)

Іншая справа, што сам драматургічны матэрыял не дацягвае да “высокай літаратуры”: у цэнтры ўвагі адзін з традыцыйных для камедыі становішчаў сюжэт з пераапраананнямі і схованымі-уцёкамі ад жонак-паліубоўніц-чужых мужоў. Нават аддаючы належнае ўзроўню акцёрскай прапрацоўкі роляў, застаецца адкрытым ці не галоўнае для тэатральнага мастацтва пытанне: пра што хацелі са сцэны пагутарыць з людзьмі ў глядзельнай зале? Якая звышзадача рухала пастановачнай групай?

Мы не прапаюваем шукаць адказ у сферы выяваўленчых тых ці іншых формул маральных паводзін герояў — для тэатра такая пастаноўка задач выглядае калі не мізэрнай, дык, дакладна, — не вычарпальнай. Але ж сапраўднае мастацтва заўсёды імкнулася ўзняцца ад побытавых адказаў на побытавыя ж пытанні і сцягнуць у сферу філасофска-псіхалагічных разваг пра Чалавека. Жыццё, сутнасць нашых учынкаў і іх рэзананс... І калі тэатр не спрабуе ставіць наджыццёвыя пытанні і задачы, у рэшце рэшт ён сам здрабняецца да ўтылітарнага зняцця, перастаючы ўспрымацца як Храм мастацтва.

“Граць як для дарослых, толькі лепш”

Гэта формула, выказаная Сяргеем Абразцовым у дачыненні да дзіцячых спектакляў, не губляе сваёй слушнасці ў адносінах да тэатральных прапаноў, адраславых маленькім гледачам. У праграме парада прэм’ер гамляльчанае прадставілі спектакль “Марозка”, у аснове якога — інсцэніроўка, створаная сучасным расійскім драматургам і рэжысёрам Мікалаем Калядой. Удавая пільную ўвагу работа пры-

Сцена са спектакля “Ён, Яна, Вайна” / Фота прадстаўлены тэатрам

да твораў класічнай альбо сучаснай драматургіі стаяць перад гомельскай трупаў на першым месцы. Але як не заўважыць і пазітыў, які прынесла ўбачанае. Гаворка пра “На ўсякага мудраца даволі прастаты” Аляксандра Астроўскага і “Ён, Яна, Вайна” паводле “Альпійскай балоды” Васіля Быкава. Тым больш, пастаноўшчыкі абодвух спектакляў — беларусы.

Андрэй Гузій не стаў заўважыць гледачоў рэжысёрскім трукваннем, а зрабіў стаўку на ўдумлівае, заглыбленае працыванне класічнага твора Астроўскага і яго вобразаў. Балазе, акцёрскія састаў скалі ў сваёй аснове вядучыя майстры гомельскай сцэны — артысты вопытныя, са сваімі яркімі індывідуальнасцямі: Юрый Фейгін у ролі Мамаева, Людміла Корхава — Турусіна,

Сяргей Лагуценка — Круціцкі, Яўгенія Канькова — Глумава, старэйшына тэатра Фёдар Іваню ў ролі Чалавека Мамаева... Ды і ролю Ягора Глумава рэжысёр аддаў не зусім маладому, згодна з тэкстам аўтара, а дастаткова вопытнаму артысту Юрыю Марціновічу. У выніку спектакль склаўся ў прывабную нізку перлін, дзе кожная сцэна жыве, пераліваецца сваёй унутранай сцэнічнай гісторыяй і — высвечвае вобраз самаўзруненага маладога кар’ерыста, які літаральна пралічвае кожны крок па “лесвіцы ступы”. У выкананні Юрыя Марціновіча Глумаў — не проста “малодшы брат” Чацкага, які зразумеў, што выкрывальніцкі пафас і элітарнасць не здольны даць таго эфекту, які забяспечвае грубая, непрыхавааная літлівасць і дагаджальніцтва. Яго ўнутраную рацыяналь-

насць і аўтарскую цыннічнасць значна “разбаўляе” трапна знойдзеная артыстам нотка віравання ва ўласных маках, “запазычаная” ў Мішанкі Бальзімінава. І дзякуючы такой сумесі вобраз цынніка пазбаўляецца сваёй лабавай адмоўнасці, пэўным чынам збіваючы нас, гледачоў, з панталыку: дык чым жа ён, гэтакі Глумаў, заганны, дзе хаваецца “дэфектыўнасць” яго прыроды? Аднак на пытанне рэжысёр дае ў самым фінале: знакаміта сцэна выгнання Глумава завяршаецца зусім не па-аўтарску, абцягнана вярнуць хлопца пасля “выхаваўчага працэсу”. На гомельскай сцэне з маўклівай згоды ўсіх астатніх персанажаў Глумаў не толькі вяртаецца, але і падпарадкоўвае ўсім сваім “законам”, прымушаючы стаць марыянеткай у ягоных, глумуаўскіх руках. І, адначасова з гэтым поўным трыумфам адбываецца... выміранне героя: імгненна ён губляе інтарс да наваколлага жыцця. Мэта дасягнутая, мара — у руках. А далей што? Пытанне такое застае Глумава знянцэ, і адказу на яго той не мае...

А сапраўдай перлінай парада прэм’ер стаў спектакль зноў жа гомельскага выхаванца Паўла Харланчука-Южакова “Ён, Яна, Вайна”. Найперш — узроўнем мастацка-пастановачных задач, якія паставілі перад сабой Харланчук і тым, якім чынам яны аказаліся вырашаныя. Акрэслены жанрава як ваенная драма, спектакль уяўляе з сбе прытчу. І, разважваючы пра яго пасля заканчэння, прыходзіш да высновы: іншыя спосабы дыялогу з гледачамі, акрамя прытчавых, сёння наўрад ці маюць гэткую ж дзейнасць. З-за таго, што кожны з нас, па сутнасці, можа спрычынціцца да свайго аднымі націскам кнопкі на тэлевізійным пульце, парог успрыняцця яе жаліць выкарыстанне калізій у сучаснага чалавека значна прытулены.

Другая акалічнасць, якую да Харланчука не ўдавалася

абысці ніводнаму з айчынных рэжысёраў-пастаноўшчыкаў інсцэніровак паводле прозы Быкава, — аўтарскі канфлікт, абмалаваны праз супрацьстаянне прыроды і ўнутранага дыялогу персанажаў, ён здолеў перавесці ў канфлікт драматургічна. І зрабіў гэта за кошт увязненні ў цэла спектакля дадатковай, трэцяй сілы — Персанажа Вайны (Дзмітрый Байкоў), якому прапісаў асобную партытуру, што скразной ніткай праходзіць праз усю гісторыю.

У асяроддзі, прыдуманым і ўвасобленым сцэнографам Андрэем Меранковым, які транскрыбуе маштаб бязмежных Альпаў у абмежаваную прастору засыпаных попелам закінутых рэчаў, разгортваецца не проста гісторыя кахання Івана (Андрэй Шыдлоўскі) і Джуліі (Марыя Хазякоўка). Перад намі — даследаванне таго, якім чынам інстынкт самазахавання і страх за ўласнае жыццё здольны стаць мізэрнымі, калі Мужчына і Жанчына па-сапраўднаму сустракаюць адзін аднаго, бачаць, адчуваюць, што жыццё — не толькі фізічнае існаванне чалавечай абалонкі, але і эмацыйная аддача жывым светлым пацущам.

Той факт, што спектакль “Ён, Яна, Вайна” гамляльчанае прадставілі ў рамках Фестывалю нацыянальнай драматургіі ў Бабруйску, дае спадзяванне: работу змогуць убацьчы і ацаніць як мага больш шырокія творчыя колы, прынамсі, нашай краіны. Бо пастаноўка — відавочны доказ таго, якім чынам творчыя задачы, пастаўленыя рэжысёрам і акрэсленыя перад камандай аднадумцаў, здольныя стымуляваць творчае з’яўленне вартых увагі тэатральных работ. Якіх, безумоўна, хочацца пажадаць гомельскаму тэатру драмы займаць як мага больш у рэпертуарнай афішы.

Тацяна КОМАНОВА, тэатральны крытык

Галоўнай адметнасцю сёлетняга “ТэАРТУ” стала беларуская праграма. І зусім не таму, што замежныя спектаклі камусьці маглі падацца менш цікавымі! Упершыню складзеная ў лаўна-вартасны шоу-кейс з 13-ці спектакляў, праграма “Belarus Open” прадманстравала даволі шырокі рэз на нацыянальнага тэатральнага мастацтва. А галоўнае, паказала, што беларускі тэатр, як і еўрапейскі, можа быць самым розным не толькі па відах і жанрах (упершыню да драматычнага далучыўся лялечны), але і па эстэтыцы, кірунках развіцця. І што ў ім прауючы праўдзе таленавіты рэжысёры! Прычым не толькі старэйшага пакалення. І не адно ў сталіцы, але і ў абласных цэнтрах.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Такая вялікая і разнастайная эстэтычна-геаграфічная палітра нашага тэатральнага мастацтва паўстала ўпершыню. І ў чымсьці заманіла паказы Нацыянальнай тэатральнай прэмій (яна праводзіцца раз на два гады, і сёлета акурат год без яе прадстаўлення). Нават дала ёй фору! Так адбылося яшчэ і з той прычыны, што фарміраваўся беларускі шоу-кейс мэтаанкіравана, з прышлываннем яшчэ і на замежных крытыкаў ды прадзюсару, запрашаных на фестываль: а раптам хто з іх дапаможа далейшаму прасоўванню і папулярызаванню нашага мастацтва? Спектаклі, што важна, выбіраліся не па прычыне, хто што хацеў бы паказаць (складальнік “Belarus Open” — тэатральны крытык Людміла Грамыка).

Іншая справа, што, на жаль, не ўсе з вылучаных

Шоу-кейс: планамерны зрээ

“Belarus Open”: і ўсё ж патрэбна пляцоўка

Сцена са спектакля “Ілюзіі”

спектакляў удалося паказаць. Запланаваная прэм’ера пластычнага спектакля “Vasen extasen” Тэатра танца “Karakuli” з-за хваробы выканаўцы была заменена на даўно апрабаваны ў фестывальнай практыцы “Атракцыён з абмежаванай адказнасцю”. А Юрка і Тацяна Дзіваковы, якія зрабілі ўжо некалькі паспяхоўных праектаў у рамках сваёй “Лабараторыі фігур Оскара Шлемера”, змаглі прапанаваць толькі раннюю працу — “Oratorium”. У ёй, на мой погляд, паслядоўна праведзена думка пра тое, як многа значных падзей мы не паспяваем прасачыць, бо наша ўвага ў гэты момант аддадзена чамусьці іншаму — як аказваецца, менш значнаму. І што нават убачанае намі не заўсёды адпавядае ісціне, бо та бывае хаваана больш глыбока. Але калі

амаль гадзіну мы глядзелі на павольныя, а часам і ўвогуле не заўважныя рухі адных з самых таленавітых магільскіх артыстаў, якія не маглі нават часткова рэалізаваць свае багатыя магчымасці, дык гэтага падалося замала. Цудоўна, што ў фестывальнае кола патрапілі, нарэшце, адзін са спектакляў тэатра “ІнЖэст” Вячаслава Іназемцава — біяграфічная фантазмагорыя “Доступ да цела”. Разам з тым, пластычныя эксперыменты маглі быць прадстаўлены яшчэ больш шырока — некаторымі працамі Дзмітрыя Куракулава і яго гурта сучаснай харэаграфіі “ТАД” з Гродна (між іншым, менавіта там калісьці пачынала сваю творчасць Волга Лабюкіна, якая пазней пераехала ў Мінск і заснавала “Karakuli”).

З вялікай зацікаўленасцю паставіліся госці да “Ілюзіі” Цэнтра эксперыментальнай рэжысуры пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў і Цэнтры сучаснага мастацтва. Гэты спектакль у пастаноўцы Тацяны Траяновіч, разлічаны на чатырох артыстаў і экран, ужо стаў рэпертуарным, прыцягваючы моладзь, скольшч не да бяздумнага паглынання відовішчаў, а да разваг пасля прагляду. Не меншы розгалас атрымалі спектаклі “Мабыць?” Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі, пастаўлены Аляксандрам Марчанкам і заснаваны на тэжніцы вербацім, а таксама “Учэткавыя, ці Перадольвае мае супрацьдзеянне” ў пастаноўцы маладой Аллены Сілушанай, калі гледачоў запрацілі на прагляд спачатку

ў звычайны пад’езд, а потым у кватэру.

Ды ўсё ж самыя, бадай, “гарачыя” спрэчкі выклікала пастаноўка класікі — тым больш, такіх спектакляў на фестывалі, як і звычайна ў тэатральным рпертуары, багата. Гэта “Жаніцьба”, “У маленькай сядзібе” Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра ў пастаноўцы Саўлоуса Варнаса, “На дне” Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы, “Чэхаў. Камедыя. Чайка” Беларускага дзяржаўнага маладзёжнага тэатра, а таксама тры ллечныя пастаноўкі — “Інтэр’ю з вядзьмаркамі” Яўгена Карняга і дзве работы Аляксея Ляляўскага — сталічны “Тарцюф” і брэсцкі “Самазванец”.

Выдатна, што акрамя ўласна тэатральных работ, на поўны голас выявілі сябе і крытыкі — нашы і замежныя. У тым ліку, і праз інтэрнэт-выданне “Культурасвет”, журналісты якога актыўна маніторылі рэакцыю на кожны з праглядаў, апытваючы не толькі знаўцаў, але і проста гледачоў.

У далейшым існаванні “ТэАРТУ” вельмі перспектыўным быў бы больш ці менш пастаянны, планамерны паказ усюго новага па эстэтыцы і кірунках, што з’яўляецца ў беларускай тэатральнай прасторы. Падобную працу арганізатары фестывалю пачыналі ўжо раней. Для яе далейшага разгортку патрабуецца, найперш, пляцоўка. Бо з-за яе адсутнасці “загінулі” некалькі ранаейшыя спектаклі, створаныя не ў стацыянарнай трупе, а артыстамі розных тэатраў спецыяльна да форуму. Зацікаўленых у з’яўленні такой пляцоўкі шмат. Ёсць і грошы, які запэўнілі на адным з мерапрыемстваў “ТэАРТУ”-2015 Віктар Бабарыка, кіраўнік “Белгазпрамбанка” — партнёра фестывалю. Дачакаемся?..

K

Мастыхін

“Мы ткачы, мы гэтым габеленам часу...” — не прыгадаю, хто сказаў гэтую цудоўную фразу, але ведаю адно: мастацтва — прыбаўленне жыцця. Але толькі ў тым, чароўным выпадку, калі творца безаглядна шчодры, апантаны ў сваёй стваральнай місіі, у адданы не толькі ўласнаму духу, дара — а і ўсёй сваёй сутнасці і плоці. Нельга быць пясняром жыцця, глядзячы на яго з боку. Па гэтым законе глядзяч і пазнае аўтара.

Барыс КРЭПАК

Мне здаецца, удзельнікі “габеленавай” рэспубліканскай выстаўкі “Знітаванне”, арганізаванай Беларускам саюзам мастакоў, якая праходзіла ў Мастоцкай галерэі Міхаіла Савіцкага, — з той самай мастакоўскай пароды чалавецтва. Творчая моц прыходзіць, прынамсі, да лепшай іх часткі, у адданні з зямным характвом і той сілай, што адкрываецца мастаку праз ўласнае “я”, не падобнае ні на каго іншага.

Вядома, што аснова развіцця сучаснага габелена — у арганічным спалучэнні нацыянальных традыцый з вопытам айчыннай і сусветнай мастацкай культуры. Беларуску адроджанаму габелену ўсяго некалькі дзясяткаў гадоў. Тэрмін для развіцця такога

мастацтва вельмі малы. Між тым, што б там ні казалі, можа на смела лічыць, што ў нас ужо існуе нацыянальная школа мастацкага ткацтва, якая арганічна абіраецца на трывалы гістарычны грунт. Нездарма спакон вякоў ткацтва было адным з асноўных рамёстваў беларусаў, і продкі дасягалі ў гэтай справе надзвычайнага майстэрства. А што да прафесійнага нацыянальнага габелена, дык яго гісторыя сягае ў XVII — XVIII стагоддзі. Аднак на пачатку XIX стагоддзя вытворчасць прыйшла ў заняпад. І толькі праз паўтара стагоддзя пачалося тое, што мы маем сёння ў прасторы беларускай выяўленчай культуры.

“Знітаванне” — яркі прыклад таго, “што мы маем сёння”. І гэта не лічачы тых

“Знітаванне” і “разнітаванне”

Попыт — меншы, мастакоў жа стала больш

Валіна Кучылава. “Ра-Радасць-Вясёлка-Рай”

манументальных габеленаў беларускіх майстроў, якія ўпрыгожваюць інтэр’еры шэрагу будынкаў краіны. Экспанеуца ў галерэі больш як сотня твораў амаль пяцідзсяці мастакоў з розных гарадоў краіны, перш за ўсё — з Мінска і Віцебска. Назва выстаўкі, як лічаць яе арганізатары, — гэта сімвал “ніткі, якой ткацца аўтарскі габелен, і ў той жа час — сувязь пакаленняў, пераёмнасць традыцый і наватарства ў мастацкім тэкстылі”.

Сапраўды, большасць габеленаў, як правіла, выкана на спосабам ручнога ткацтва з шырокім дыяпазомам вобразных рашэнняў. Пры гэтым, у параўнанні з мінулым часам, значна пашырана кола матэрыялаў, выкарыстана розная прэжыца — ваўняная, ільняная, сінтэтычная. Шмат эксперыментаў у тэхналогіі (прыпытых “Вясна” Тацяны Козік, “Нахчненне” і “Калыска для смагаў” Любоўі Кірылавай, “Нарачанскія дзымухаўцы” Веры Бліновай), пошкі новых вобразаў у арт-аб’ектах, кампазіцыйна-прасторавыя рашэнні якіх выклікаюць увагу і павагу (“Ра-Радасць-Вясёлка-Рай” і

Любоў Кірылава. “Калыска для смагаў”.

“Каардынаты быцця” Галіны Крываблоцкай, “Адлюстраванне”, “Сонечны шлях” і “Зімовы дзень” Валяніны Маркавец-Бартлавай) ды іншыя. Ну а тэмы, шчыра кажучы, — даўно знаёмыя, звыклыя, “нашы”: прырода, чаргаванне порай года, урадлівасць і шчодрасць зямлі, народныя святы, экалогія, гісторыя і сучаснасць, звязаныя з неўміручай культурнай спадчынай народа, з марай пра будучыню, з характвом свету, у якім мы жывем.

Так, большасць твораў мастакоў (а гэта, галоўным чынам, жанчыны) грунтуецца на фундаменце традыцыйнага народнага ўзорнага ткацтва, калі кожная нітка падпарадкавана задуме, ідэі аўтара. Што і казаць, габелен — такая рэч, якая валодае ўласным характарам. Цеплыню ж, дададзенаму, скажам, Людмілай Пятруль, Людмілай Пуцейка, Маргарытай Шчамлявэвай, Уладзімірам Лісавенкам, Тамарай Чуглавай, Ларысай Густавай, Святланай Абра-

Святлана Цярэнцьева. “Усё”.

мовіч, Святланай Баранкоўскай, я пабачыў і іх новых і знаёмых тканых матэрыялаў, ды сама структура матэрыяла з’яўляецца носьбітам вобразнага зместу, дзе раскрыцьце тэм дасягаецца не за кошт стылізацыі выяўленчых формаў, а за кошт самой сістэмы ткацтва, “паводзін” і ўласцівасцей матэрыялу, якія кіруюць творчым працэсам. З задавальненнем яшчэ раз паглядзеў цудоўнае ткане палатно “Горад Шагала”, зробленае Тацянай і Юры-

Маргарыта Шчамляева. “Пані тронкі ў гадах”.

ем Рудзкімі гадоў дваццаць таму — але ад часу яно стала яшчэ больш прывабным. Такім чынам, экспазіцыя паказала, што габелен і сёння працягвае сваё жыццё. І не толькі ў Мінску. Дарэчы, дадзенаму выстаўку да “сталічнага вернісажу” пабачылі ўжо сёлета жыхары Віцебска і госці “Славянскага базара...”, а таксама гледачы Полацка.

Урэшце, трэба прызнаць, у галіне мастацкага ткацтва дадалося вельмі шмат новых праблем, звязаных, у асноў-

Тацяна Козік. “Вясна”. Чыстка трышкіна.

ним, з недастатковым попытам на яго. Апошняму ёсць і аб’ектыўныя, і суб’ектыўныя прычыны. Але гэта ўжо іншая справа. Аднак самае цікавае ў тым, што калектыў майстроў габелена не змяняецца, а, наадварот, павялічваецца! І пра тое таксама ярка свідчыць экспазіцыя, на якой я пабачыў і зусім новыя для мяне імёны.

Аднак... У пятніцу, 16 кастрычніка ў сярэдзіне дня, я прабыў на выстаўцы амаль паўтары гадзіны. Калі хадзіў па зале, узнікла думка ўзяць ка-

роткае інтэрв’ю ў “простага” гледача, спытаць яго: чаму ён прыйшоў на гэтую выстаўку і што яму тут асабліва спадабалася? Але ні адзін з “простых” наведвальнікаў-гледачоў так і не з’явіўся... Наогул ніхто не звярнуў ў гэты час... Такім чынам нас было двое: я і жанчына — дагледжыч выставачнага памяшкання. З іншага боку, мне ніхто не змяніў уважлівасць наглядзець на творы, хаця без гледачоў побач адчуваеш сябе не вельмі ўтульна...

K

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Трошкі пра саму ДШМ, якой 33 гады. Тут тры кірункі навучання: музычнае, харавое, эстраднае. Вучыцца больш за 60 дзяцей. Гэта ці не ўсе навучэнцы агульнаадукацыйнай школы. Справа ў тым, што Домжарыцы знаходзяцца на замкнёнай тэрыторыі Бярэзінскага біясфернага запаведніка. З ім, безумоўна, мясцовыя работнікі культуры супрацоўнічаюць таксама: пастаянна ладзяць канцэрты, тэатралізацыі, абрадавыя дзеі. Цяпер зразумела, чаму ўсе тут — знаёмыя, сваякі ды родзічы. Кожны даражыць рабочым месцам, бо выбар іх у сацыяльнай сферы “запаведнага жыцця” — невялікі...

Досыць актыўна вядзецца праца з замежнікамі, якіх багата прыязджае ў запаведнік цягам усяго года. А таму ў СДК не дзеляць публіку на сваіх і чужых: аб’явы пра мерапрыемствы расклеіваюцца як на тэрыторыі вёскі, так і ў гатэлі запаведніка, які размешчаны ў крокавай даступнасці ад устаноў культуры.

У свой час запаведнік меў свой ансамбль, які гадоўным чынам абслугоўваў гасцей гатэля ў Домжарыцах. Цяпер яго няма. А адміністрацыя запаведніка нават сінтэзатар перадала на доўгатэрміновае выкарыстанне ў СДК, за што работнікі культуры надзвычай удзячныя спадлівым партнёрам. Атрымліваецца, што цяпер калектыву “Беразіначка” асабліва няма і канкурэнцыі. Застаецца толькі пашыраць рэпертуар, рэкламаваць сябе ды выкарыстоўваць адметныя брэндзі, скажам, таго ж Балотніка ці Лесавіка. Словам, перспектывы пры пэўных укладаннях і высілках з боку мясцовай адміністрацыі і работнікаў культуры бачацца неблагімі. Гэтаксама як і міжнароднае супрацоўніцтва: некалькі гадоў таму “Беразіначку” запрашалі выступіць у Польшчы, Кампіноскі, што ў Польшчы, у гасцях аднаго з партнёраў нашага запаведніка. На чарзе Францыя?

У кабінцеце Марыны Несан вісіць на цвіку сувенірная булава (падарунак на адзін са школьных юбілеяў). Прызначана яна, па жорсткім пакаранню абібокаў. Па прызначэнні яшчэ не выкарыстоўвалася. Мы так прыкідваем, што і не будзе. Адзіная праблема ДШМ — зношаныя

Журналісцкі аўтатур газеты “Культура”

Купі — прадай —

музычныя інструменты. Але на сельскім ды раённым узроўнях вырашыць яе ў няпростых эканамічных умовах цяжкавата... Пачакаем лепшых часін.

(Не)лірычнае адступленне
Яўген Рагіна

Пра школы мастацтваў, як пераконвае практыка, пісаць вельмі няпроста. У пераважнай большасці гэта паспяхова калектывы. І педагогаў, і вучняў. Адзіная праблема звязана іншым разам з недахопам новых музычных інструментаў. Пра тое, што дадзенае пытанне дзесьці на ўзроўні вобласці вырашаецца цэнтралізавана, а дзесьці стыхійна, пісаць ужо надакучыла. А вось пра тое, што там-сям маюцца адметныя аўтарскія школы выкладання жывапісу, музыкі, тэатра пісаць абавязкова. Менавіта так пастаўлена вывучэнне, скажам, жывапісу у Ляхавічах і Крычаве. Прааналізаваць аўтарскую школу выкладання так, каб яе ўзялі на ўзбраенне ў іншых школах, вельмі цяжка. Але мы паспрабуем.

Пра Быкава, Алексіевіч і гарбату з мёдам

Чым адметны беларускі работнік культуры? Для нас, напрыклад, тым, што ўсё, без чаго не можа абыйсціся ў прафесіі, ён цягне з дому на працу. Як Тацяна Смаляная. “Функцыю музычнага цэнтра цяпер выконвае любы персанальны

У Лепельскім РДР.

камп’ютар, — кажа яна. — Значыць, хатні прайгравальнік можна занесці ў бібліятэку, бо без яго цяжка ладзіць мерапрыемствы з чытачамі”. Гэта ў мясцовай улады грошай на апаратуры ды інструменты няма, а ў работнікаў культуры, якія па заробку — самыя абяздоленыя, сродкі заўжды знойдуцца. Праўда, толькі ў тых работнікаў, якія свой гонар маюць. Тацяна Смаляная мае.

Яна любіць сапраўдных пісьменнікаў. На бібліятэчных дварах — абвестка пра тое, што ў вобласці ідзе збор грошай на помнік Васілю Быкаву, які мяркуецца ўсталяваць у Віцебску. Шчыра кажучы, мы пра такую ініцыятыву даведаліся ўпершы-

Лазанка ў запаведніку.

Салісты “Беразіначкі” Аксана Спільная, Аляксандр і Марына Несаны.

ню. Цяпер будзем ведаць і сітуацыю адсочваць. Зайшла гаворка з Тацянай Васільеўнай і пра нашага нядаўняга нобелеўскага лаўрэата. Адрозна пасля абвешчання яго імені, кажа Смаляная, народ пайшоў па Алексіевіч у бібліятэку. А паколькі яе кніг у фондах няма, бібліятэкар прынесла з дома свае. Так што чытацкі запыт, насуперак усяму, задавальняецца. Віват бібліятэкару, які ў любым выпадку застаецца прафесіяналам!

Тацяна Васільеўна яшчэ і траўніца, любую лекавую зёлку ведае. І ўвогуле пераканана, што здаровы чалавек — гэта чалавек разумны. Робяць яго такім кнігі. А травяная гарбата, настоеная на летняй духмянай гарачыні,

ды яшчэ з гадкай арабіны ды з лыжкай мёду — нават золкай восенню вяртае настрой, надае моцы для таго, каб насуперак усяму рухацца наперад.

Адна справа ведаць, іншая — данесці інфармацыю да грамадства. Пакуль літаратурнае аб’яднанне “У гасцях у траўніцы” невялікае — не набярэцца і дзясятка ўдзельнікаў. Бібліятэкар разумее — без рэкламы тут не абыйсціся. А таму плануе праз імпрэзы, гутаркі і друкаваныя абвесткі заклікаць далучыцца да асветніцкіх заняткаў па лекавых зёлках.

Бібліятэчны экса-перспектывы нагадалі музей у Клічаве, пры якім ёсць свой аптэкарскі гарод. Думаецца, гэтая ідэя, рэалізаваная на базе мясцовай бібліятэкі,

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

Маларыта / Папяровая “лаза”

Ала Родзіна — загадчык аддзялення дзённага знаходжання для інвалідаў Маларыцкага тэатра-рыльскага цэнтра сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва. У вольны час жанчына займаецца пляценнем з папяровых трубчак: працытаньня газет і часопісы пачалі атрымліваць у яе руках другое жыццё.

Непрыдатны матэрыял у руках майстрых пераўтвараецца ў прыгожыя і патрэбныя рэчы. Плён яе творчасці можна пабачыць у чыгальнай зале Маларыцкай ЦБС. Тут у рамках арт-праекта “Свет хобі” экспануюцца работы Алы Віктараўны. Пляценнем з папяровых трубчак Ала Родзіна займаецца ўжо трэ-

ці год. Неяк зразумела, што ажывіць, упрыгожыць уласны дом можна сваімі рукамі і з агульнадаступнай ды падатлівай сыравіны. Так з’явіліся папяровыя трубчакі, а потым — і вырабы з іх.

Сёння ў яе калекцыі — больш за 150 работ розных памераў і формаў. З папяровай “лазы” зроблены скарбонкі, вазы, хлебніцы, падносы, аловачніцы, званочкі, велікодныя курачкі... Самыя аб’ёмныя — кашолкі з накрыўкамі для бялізны.

Мікалай НАВУМЧЫК
Фота аўтара

Мінск / Ад класікі да джаза

Канцэрты ў сталічнай зале “Верхні горад” карыстаюцца ў мінчан і гасцей сталіцы папулярнасцю. Менавіта тут у сезоне 2015 — 2016 гадоў праводзіцца музыч-

ны праект “Street of Music” (“Вуліца Музыкі”).

Гэта — серыя канцэртаў, майстар-класаў артыстаў розных стыляў, кантакты з публікай у атмасферы канцэртнай залы. Аўтар ідэі і арганізатар праекта Алена Вашкевіч — выкладчык Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. На працягу многіх гадоў Алена “генеруе” музычныя праграмы ды праекты як аўтар і выканаўца. Усе яны вылучаюцца спалучэннем класічнай бездакорнасці і яркасцю сучаснай музыкі, прычым у Вашкевіч паспяхова складаецца ў “пазл” як класіка, так і джаз. У рамках “Street of Music” напрыканцы кастрычніка адбыўся першы канцэрт пад назвай “Inspiration” (“Нахтненне”).

У яго рамках выступілі дуэт у складзе віяланчэліста Мікаэла Самсонава і піяністкі, аўтара праекта. Мікаэл — ураджэнец Мінска, выпускнік

Акадэміі музыкі, аспірант Лонданскай кансерваторыі, навучэнец вышэйшых школ Карлсруэ, Кельна, Штутгарта.

Малады музыка быў угараваны шматлікімі прэміямі на міжнародных конкурсах. Самсонаў граў як саліст з вядучымі сучаснымі аркестрамі, асабліва ж запамінальна для яго сталася выступленне ў зале Арганізацыі Аб’яднаных Нацый у Нью-Ёрку. Зараз Мікаэл Самсонаў працуе ў якасці запрошанага канцэртмайстра груп віяланчэляў у лепшых аркестрах Германіі.

Вядома ж, для маладога музыканта адказнай, хвалюючай і, у той жа час, радаснай падзеяй выступленне ў родным Мінску. Мікаэл і Алена прадставілі цікавую і разнастайную праграму. У першым аддзяленні яны выканалі Санату для віяланчэлі і фартэпіяна Сяргея Рахманіна. Затым быў напоўнены сумам і смуткам “Вакаліз” таго ж аўтара. Другое аддзя-

Мікаэл Самсонаў і Алена Вашкевіч.

Ала Родзіна і яе работы ў раённым бібліятэцы.

Кіраўнік РДР Алена Барадзейка.

Дом рамёстваў пачынаецца з сувенірай крамы.

ВЫЖЫВІ

Каштарыс творчасці на Лепельшчыне

Дзецігадовая Ульяна дэманструе ткацкае майстэрства.

Адзін з такіх паросю набыў Кастусь Антановіч.

Бібліятэкар Таццяна Смаліная.

таксама мела б папулярнасць. Дзе ж яе яшчэ ўвасабляць у жыццё як ні ў сэрцы старадаўняга запаведніка?!

І як яшчэ адно пацвярдженне здароваму ладу жыцця, што прапагандуецца на запаведных землях, — лазанка, якую мы заўважылі пасярод ляснога гушчару. Сцежка для аматараў экстрэму, пракладзеная работнікамі запаведніка сярод ялін, падалася нам дадатковым прыкладам служэння рэгіянальнай культуры. Мяркуйце самі: гэты цяжкі шлях агорае толькі той, хто не баіцца рызыкаваць, чытай — эксперыментавачы і верыць у тое, што тваю пакручастую сцяжыну за цябе ніхто не пройдзе.

(Не)лірычнае адступленне Кастуся Антановіча

Апошні раз дагэтуль даводзілася быць у Бярэзінскім запаведніку сем гадоў таму, пад час адной з першых камандзіровак. Многае змянілася: няма ўжо мясцовай зоркі — мядзведзіцы Машкі, затое з'явіліся ў запаведніку і рэалізуюцца цікавыя ідэі, скіраваныя на дэманстрацыю нашага прыроднага багацця. Адно, хочацца, каб тыя практычныя не абыходзілі бокам сферу культуры, якая можа не толькі абслугоўваць жыхароў Домжарыц, але і быць карыснай турыстам.

Як цмока пракорміць?

Тамара Бароха цяпер не начальнік аддзела ІРКСМ, а намеснік. Але займаецца толькі культурай, а не бясконцамі пасяджэннямі, чым надзвычай задаволена. Дамовіліся сустрэцца з ёю ў адной з брэндавых устаноў **Лепеля**. А што мясцовы Дом рамёстваў мае менавіта такі ж статус, што і знакамёты цмок, помнік якому ўзнік ля гарадскога возера, ніхто ўжо не сумняваецца. Размешчаны Дом рамёстваў на галоўным гарадскім пляцы, займаючы другі паверх вялікага будынка. Па плошчах больш вялікі РДР нам даводзілася бачыць хіба што ў Сянно. Дарэчы, мары займаецца для сябе і першы паверх, дзе працуе сёння прадуктовая крама,

не знікаюць у кіраўніка РДР Алены Барадзейка і па сёння. Там сярод іншага плануецца зрабіць ганчарны майстэрні. Між тым, першы паверх цяпер належыць райспажыўтаварыству, якое свае плошчы можа толькі прадаць. А дзе ж грошы для гэтага знайсці? Але мара ўсё роўна жывая.

Менавіта ў сувенірай краме, з якой і пачынаецца РДР, узнікла ў нас вельмі сур'ёзная размова пра пазабюджэтку, эканамічныя перспектывы і заробак работніка культуры.

Звернемся да лічбаў. За дзевяць месяцаў бягучага года РДР паклала ў раённую скарбонку 27 мільёнаў рублёў. Вось толькі самі работнікі ўстановы асабістай карысці ад заробленых сродкаў не бачаць: вялікая частка гэтых грошай ідзе на пагашэнне паслуг сувязі, камунальных выдаткаў, абслугоўванне касавых апаратаў, ці, да прыкладу, набыццё за два мільёны кантэйнера для смецця, але не на прэміраванне лепшых майстроў. А таму і складваецца такая сітуацыя, што многія работнікі РДР вымушаны пераходзіць на 0,75 ці палову стаўкі, каб паспяваць ствараць вырабы і ў сябе дома для будучага продажу на разнастайных кірмахах. Ёсць вялікая верагоднасць, што неўзабаве застануцца працаваць у РДР толькі моладзь па размеркаванні і майстры перадпенсійнага веку.

Парадаксальна, але нават тыя невялікія працэнты, што зарабляе сувенірная крама РДР ад продажу вырабаў майстроў, не залічваюцца ў план па аказанні платных паслуг — маўляў, гэта тычыцца сферы паслуг, а не культуры.

У такой сітуацыі супрацоўнікі Дома рамёстваў не спадзяюцца на адно толькі экскурсійнае абслугоўванне па шыкоўнай выставачнай зале, уваходны квіток у якую складае 5 тысяч — ягоны кошт не мяняўся каля трох гадоў. Праводзіцца багата асветніцкіх мерапрыемстваў, майстар-класаў, майстрамі распрацоўваюцца новыя формы выкарыстання старадаўніх традыцый: у Доме рамёстваў сёння можна набыць, да прыкладу, стыльныя лянныя дамскія торбачкі альбо мужчынскія паясы, адаптаваныя для выкарыстання з джинсамі. Прадстаўлены ў сувенірай краме і адметныя вырабы дзядей з абмежаванымі магчымасцямі.

Яшчэ некалькі гадоў таму мясцовыя жыхары і не здагадваліся пра цмока як пра адзін з брэндаў Лепеля. Цяпер у сувенірай краме карыстаюцца попытам магніты з выявай цмокаў, вырабленыя са скуры. Цікавым бачыцца будучае супрацоўніцтва лепельскага РДР і вядомага баскетбольнага клуба з Мінска "Цмокі". Чаму б не абмяняцца для пачатку хаця б той жа сувенірай прадукцыяй?

Алена Барадзейка агучыла і яшчэ адну цікавую ідэю: чаму б не зрабіць інтэрактыўную праграму, разлічаную на цэлы дзень, а то і на некалькі. За гэты час можна навучыцца ткаць паясы ці атрымаць азы ганчарства, пазнаёміцца з нематэрыяльнай спадчынай раёна, пакаштаваць стравы аўтэнтчнай беларускай кухні, пераначаваць на сenniку. Словам, дакрануцца да ўнікальнай беларускай народнай культуры. Вось толькі, каб задума гэтая рэалізавалася, высілкау аднаго чалавека будзе мала.

Агульнае (не)лірычнае заключэнне

Самая істотная заўвага, характэрная, зрэшты, для ўсяго, што мы бачылі і пра што пісалі раней, што яшчэ ўбачым і пра што яшчэ напішам. Вельмі рэдка мы заспяваем ва ўстановах культуры наведвальнікаў. А прыязджаем сюды і зранку, і ў абеда, і ўвечары. Дык вось, дзядей мы пабачылі толькі ў РДР. У астатніх установах, пра якія сёння вядзём гаворку, было, шчыра кажучы, пуставата. Будзем спадзявацца, што падчас школьных гасцёўскіх вакацый дзедзі гасцявалі ў бабуль і дзядуль...

У наступным нумары мы працягнем гаворку пра культуру Лепельшчыны і, у прыватнасці, раскажам пра ўнікальную мастацкую, якая пачала прафесійна займацца жывапісам у 61 год, адметны музей-бібліятэку рэпрэсаванага ў 1930-я пісьменніка, сітуацыю з аптымізаваным сельскім домам ткацтва, а таксама распачнём аповед пра культурныя здабыткі і клопаты Бешанковіччыны.

Фота аўтараў К

Працяг аўтатура па раёнах Віцебшчыны чытайце ў наступных нумарах "К".

Падчас адной з праграм Магілёўскага ЦКіВЧ.

ленне музыканты прысвяцілі джазу. Упершыню ў Мінску ў іх выкананні прагучала Санта №2, ор. 84 для віяланчэлі і фартэпіяна кампазітара і джазавага піяніста Мікалая Капусціна. Артысты адыгралі таксама "Элегію" гэтага ж аўтара. Паколькі Алена Вашкевіч вялікі прыхільнік таленту Астара Пьяццолы, у праграму канцэрта было ўключана яго "Grand Tango" ("Вялікае танга").

А ў заключэнне да дуэта далучыўся кантрабасіст Андрэй Баранаў. У такім складзе музыканты віртуозна і вельмі ярка выканалі "Cello Fan" французскага кампазітара Клода Болінга.

У зале быў аншлаг, прысутнічала самая разнастайная публіка. Я пачула ацэнкі, датычныя не толькі найвысокага майстэрства і прафесіяналізму музыкантаў, але і тое, якую выдатную, жыццес-

цвярджалую атмасферу яны здолелі стварыць у зале. Публіку скарыла свабоднае і бездакорнае валоданне інструментамі, дэманстрацыя таго, як парознаму яны могуць гукаць у класіцы і джазе. А ў антракце можна было азнаёміцца з фотавыстаўкай Ядзвігі Адамчык, прысвечанай Іспаніі, і пагутарыць з аўтарам. Мне, дарэчы, прышоўся да спадабы сінтэз музыкі і фатаграфіі.

Элеанора СКУРАТАВА, музыказнаўца

Магілёў / Хатнік жыве ў Цэнтры

Зберагчы, захавачы культурную спадчыну і далучыць да яе дзядей, набыццё ў разнастайных відах народнай творчасці і пры гэтым цікава правесці вольны час — такія мэты работнікаў Магілёўскага гарад-

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

скога Цэнтра культуры і вольнага часу.

Вынікам намаганняў стала стварэнне на базе Цэнтра самабытнага кутка этнічнай культуры беларускага народа, як месца па захаванні папулярных рэгіянальных культурна-гістарычных спадчыны ў рамках праекта "Вяртанне да вытокаў".

З верасня 2010 года дзверы "беларускай хаткі" гасцінна адчынены для школьнікаў. У Цэнтры наладжаны цікавыя экскурсіі па тэме "З крыніц Магілёўскай спадчыны", ладзяцца этнаграфічна-забаўляльныя праграмы "Дзе жыве Хатнік?" і "Хатка-загадка". За пяць гадоў "беларускую хатку" наведала больш за чатыры з паловай тысячы гасцей. Школьнікі ў вольны час маюць магчымасць не толькі прычыніцца да народнай культуры, але па-сапраўднаму адчуць сябе гаспадаром ці гаспадыняй: змалоць зерне на муку, папрацаваць на

жорнах, адпрацаваць бялізну, а таксама разам паўдзельнічаць у традыцыйных гульнях.

Каб глядачам было заўсёды цікава, сёлета распрацавана новая фальклорна-гульнёвая праграма "Наша хата пацехамі багата", дзе ўжо да знаёмага дзедзім Хатніка ў гасці прыйдзе шышыга Юлька, разам з якой весела і цікава паўдзельнічаць у абрадах ды майстар-класе "Кветкі роднай зямлі".

Вольга ТРУБАЧОВА, вядучы метадыст метададдзела Магілёўскага гарадскога ЦКіВЧ

Валожын / 18 вершаў і 13 песень

Прэзентацыя зборніка "Помнім і жывём" удзельнікаў народнага літаратурна-мастацкага аб'яднання "Рунь" Валожынскага раённага Цэнтра ку-

льтуры была прысвечана 70-годдзю Вялікай Перамогі, 75-годдзю Валожынскага раёна і 615-годдзю Валожына.

Аўтары дарылі поўнай зале прысутных свае вершы, песні. У гэтых творах — пра пачутае, прачытанае, убачанае на экране і прапушчанае праз уласнае сэрца аб падзеях Вялікай Айчыннай вайны. Выказваецца ў радках творцаў Валожыншчыны павага і падзяка тым, каму ўсе наступныя пастанавыя пакаленні абавязаны шчасцем жыць, вучыцца, працаваць.

18 вершаў і 13 песень удзельнікаў "Руні", якія прагучалі падчас прэзентацыі, слухачы прынялі з прывязнасцю і цеплынёй.

Валянціна ГІРУЦЬ-РУСАКЕВІЧ, кіраўнік народнага літаратурна-мастацкага аб'яднання "Рунь" Валожынскага РЦК

Адна з опцый гатована выставачнага прадукту — боксы для транспартавання твораў мастацтва.

Зона для рэлаксацыі — складнік сучаснай галерэі.

Інсталляцыя ў рамках адной з экспазіцый галерэі.

Амаль два месяцы ў Мінску працуе “Дом карцін”, мастацкая галерэя — частка прыватнага праекта (установа пад такой жа назвай адчынена ў Кіеве, трэцяя з’явіцца ў Маскве). Паколькі досвед згаданага перыяду засведчыў поспех у прафесіяналаў і аматараў жывапісу на новы фармат галерэі, то сама па сабе ўзнікла праблема вольных ніш у айчыннай арт-прасторы. Вольтам па стварэнні выставачнага прадукту дзеліцца прэс-сакратар Крыціна ЛЯДСКАЯ ў фармаце маналогаў.

Ніша для галерэі

Чаму не варта станавіцца канкурэнтам для ўсіх?

да мясцовых жыхароў, іх асяроддзя. Узяць хаця б Гродна. Вось кавярня, утульная галерэя, дзе можна і нешта набыць на памяць, а там — выставачная зала.

Але, як правіла, выпадае прамежкавае звяно, дзе чалавек можа ў культурным атачэнні добра бавіць час, дзе яму падораць магчымасць не толькі інтэлектуальна насыціцца, але і “разгрузіцца”: адпачыць, абмеркаваць пабачанае ў камфортнай атмасферы ў кандыцыянаваным памяшканні за кубачкам кавы. Такой камбінацыі музейнага і рэкрэацыйнага складнікаў амаль няма ў нацыянальнай арт-прасторы.

Ствараць ці арандаваць?

— Для стварэння новага выставачнага прадукту ёсць шмат розных шляхоў. Напрыклад, арандаваць яго. Менавіта такім чынам з’явіўся маштабны праект “Вялікія класікі ХХ стагоддзя”, што экспануецца ў нас. Уладальнікі графічных работ Далі, Шагала і Маціса склалі свой скарб у адну калекцыю і пракатваюць яго па розных пляцоўках. Гэтыя калекцыянеры маюць больш маштабную місію, чым цешыць самалюбства ці ўзбагаціцца: для чаго

збіраць, калі не паказваць людзям? Напрыклад, куратары аб’ядналі ў поўны збор ілюстрацыі Далі да “Боскай камедыі” Дантэ. Збораў, якія змяшчаюць усе 100 кілаграфій, у свеце толькі дзесяць!

Куратары разам з прадуктам прапануюць лагістычную схему: дастаўка, страхуўка і гэтак далей. Застаецца пагадзіцца на гэты ўмовы альбо аплациць пэўную частку. Можна і самім генераваць ініцыятыву, пажадаць выставіць тое ці іншае, пашукаць, дзе гэта ёсць, прыдумаць канцэпцыю, сабраць матэрыял, пралічыць спосаб дастаўкі, дамовіцца пра страхуўку. У гэтым выпадку сам ствараеш канчатковы прадукт.

З нашага вопыту скажу, што, безумоўна, беларусам бракуе выставак мастакоў з сусветна вядомымі імёнамі, бо раней нас ніхто асабліва не пеціў пракатам шэдэўраў з-за мяжы. Падобныя праекты карыстаюцца вялікім попытам. Дарэчы, публіка, перад тым як набыць білет, некалькі разоў перапытвае, арыгіналы ці копіі ім прапануюць. Лічу, насыціць гэты дэфіцыт — перспектыва для галерэйшчыкаў.

Беларусы зацікаўлены і ў з’яўленні арыгінальнага выставачнага

прадукту. Яны чакаюць нестандартныя хады, актыўнай перфарматыўнай часткі. Скажам, зараз у Маскве ідзе праект “Ван Гог. Ажылыя палотны” — Беларусь ніколі не бачыла падобнага.

Інтэлектуальны дадатак

— Разумею, чаму ў дзяржаўных музеях менш прасторы для эксперыменту: бюджэтная арганізацыя, абмежаваныя ў фінансавых сродках, не заўсёды свабодныя ў выбары выставачнага прадукту. У нас пляцоўка прыватная, таму варыянтаў дзейнасці куды больш, стае і магчымасцей зарабляць, каб практыцы акупіліся. Напрыклад, заснавальнік “Дома карцін” зрабіў кіназалу. Тэматычныя паказы звязаны з экспазіцыямі, чалавек тут атрымлівае дадатковую інфармацыю. Чалавек не падладжваецца пад нас: дзверы кіназалы адчынены, таму можна заходзіць у любы момант, застацца на наступны сеанс.

Такіх месцаў не стае ў рэгіёнах — гэта ўжо зразумела. Зрэшты, і ў Мінску іх небагата. Фокус “Дома карцін” у тым, што публіка адпачывае няспешна, па жаданні атрымліваючы кансультацыі. Хацелася

пазбегнуць празмернай строгасці атмасферы. На жаль, ва ўстановах культуры нашай краіны такога з лішкам. І яшчэ момант: мы першапачаткова не разглядалі дзіцячую аўдыторыю ў якасці патэнцыйнай. Але да нас ідуць з малечамі. Аднаводна, галерэя (і не толькі наша) можа быць запатрабавана і ў якасці сямейнага цэнтра. Мы ж зрабілі, адштуруючыся ад складу аўдыторыі, дзіцячыя кінасеансы па суботах.

Канкурэнцыя — не выйсце

— Зразумела, нельга адкрываць арт-галерэю, скажам, без прафесійнай падсветкі. Дызайн памяшканняў у нас сучасны, але не ў стылі “ультра” — значыць, не адштурхне прыхільнікаў традыцыйнага. Неад’емная частка галерэі — магчымасць продажаў. Праўда, на практыцы нашай установы атрымалася, што асноўны ўпор робіцца на наведвальніка. Гэта, сыходзячы з сітуацыі, канцэпцыя пляцоўкі карэктуюцца.

Тым, хто захоча прыйсці на рынак мастацтва, хачу даць простую параду: нельга пазіцыянаваць сябе канкурэнтам для ўсіх астатніх, інакш запланаваная дзейнасць ператворыцца ў недарэчную барацьбу за выжыванне. У арт-прасторы неабходна працаваць па прыцыпе дапаўняльнасці. Мы таксама выходзілі на рынак як дадатковы складнік. У нас ёсць тое, чаго бракуе сталым ігракам, але і ў нас няма чагосьці, за чым пэўная аўдыторыя накіроўваецца да іх. Кожны павінен выконваць сваю функцыю.

Занатавала
Настасся ПАНКРАТАВА

Рынак пад лупай

— З чаго трэба пачынаць, калі задумваеш адкрыць галерэю? Як наведвальнік такіх устаноў і як работнік гэтай сферы бачу наступнае: неабходна зразумець, чаго канкрэтна не хапае ў дадзеным горадзе ці раёне, якіх акцый, мерапрыемстваў не стае. І тут не мае значэння, дзе менавіта плануецца новы аб’ект. Рынак трэба ўяўляць як мага больш поўна. Упэўнена, у кожным горадзе ёсць выставачныя залы музейнага тыпу, забяспечаныя ўстаноў кштальту клубаў, дыскавалаў. У рэгіёнах месцяцца краязнаўчыя музеі, маленькія галерэі, якія часцяком больш жывыя, чым у сталіцы, паколькі арганічныя і прыстасаваныя

(Заканчэнне.
Пачатак на старонках 2 — 3.)

Інтэр’ер без арнаментаў

Зрабіць інтэр’ер беларускім можна не толькі змяшчэннем у яго чырвона-чорных геаметрычных узораў. Тая ж дызайнерская студыя стварыла праект аднапакаёўкі пад назвай “El’Belarus”, дзе ўзоры перадаюцца фактурай паверхняў, белым па белым. Усё з натуральных матэрыялаў, жырандолі індывідуальнага дызайну па матывах саламяных павукоў. На кухні — імітацыя печы. Сцвярджаецца, што ў праекце “ўвасоблены традыцыйныя для старажытнага беларускага стылю прыёмы размяшчэння мэблі”. У інтэр’еры — копіі здымкаў этнографі Міхася Раманюка і карцін беларускіх мастакоў. Праўда, гэта эксперыментальная распрацоўка для маладой пары, цікавай да беларускай культуры і гісторыі, так і не была рэалізавана ў поўным аб’ёме, хаця яе можна прыстасаваць для памяшкання любога метражу. Рабіўся праект пад маскоўскі конкурс у 2012 годзе, але некаторыя знаходкі з яго ўвасобіліся ў іншых інтэр’ерах студыі “NestCreative”. Дарэчы, з практыкі яе прадстаўнікоў: беларускія матывы цікавяцца найбольш людзі сярэдняга веку, а не моладзь.

Дызайнерскі ход

Наша на шпалерах: (не)модна ці невыгодна?

Шпалеры з дызайнерскага праекта Сяргея Баламацюка.

“Беларускія матывы для мяне — хобі. У асноўным займаюся звычайнымі інтэр’ерамі, — кажа Сяргей Баламацюк. — Для “El’Belarus” шукаў звесткі ў Сеціве, шмат пампаваў кнігі, нават старых, пачатку ХХ стагоддзя. Стэрэатыпна беларускі інтэр’ер — гэта нейкі набор антыкварыята. А людзі прагнуць новага. Вось каб перарабіць старыя

рэчы на новы лад, то нацыянальныя матывы былі б больш папулярнымі”.

Згадваюцца праекты скандынаўскіх дызайнераў, найперш шведскіх, якія на аснове народных раместваў ствараюць ультрасучасныя рэчы. Знакамітая на ўвесь свет “IKEA” таксама выкарыстоўвае традыцыйныя матывы, хаця разгледзець іх, трансфар-

Пакуль попыт на “агульныя” ўзоры і назвы ад “Ціроля” да “Бісмарка”

маваныя, ужо складана. “Этнаінспірацыі” папулярныя ў Польшчы: тут у апошнія гады прайшло некалькі адукацыйных курсаў для маладых дызайнераў.

Праекты кштальту “El’Belarus” нагадваюць, што не абавязкова цытаваць з’яву, каб звязаць з ёй пэўную прадукцыю. Колеравая гама ўсёй кватэры стрыманая, бела-шэра-бардовая, і адсылае да беларускіх арнаментаваных тканін. Узоры на белых паверхнях нагадваюць хутчэй гуральскую арнаментыку драўляных рэчаў, чым беларускую тканых. Аднак Сяргей Баламацюк адмаўляе гуцульскі ўплыў на сваю творчасць: “Браў беларускія ўзоры драўлянай разьбы, салярныя знакі, ускладняў, разумеючы, што беларуская народная разьба больш сціплая вонкава”.

Стыль ці мода?

Даследчыца Вольга Лабацэўская піша пра “мастацкі канон беларускага традыцыйнага тэкстылю”, які адлюстроўваецца і ў колеравай гаме, і ў рытме арнамента на белым фоне. Калі дызайнер уважліва адгледзіць шмат выяў твораў народнага мастацтва, то вобраз застанецца і паўплывае на яго далейшую творчасць. А па словах выкладчыцы Акадэміі мастацтваў Ірыны Мазюк, менавіта такім чынам працуюць яе студэнты: пазбягаючы цытавання, нахняюцца ўзорамі традыцыйнага мастацтва і ствараюць цалкам сучасныя рэчы, часам — з выкарыстаннем традыцыйных рамесных тэхнік.

Хацелася б верыць, што цяпер адбываюцца пошукі беларускага нацыянальнага

стылю ў дызайне, а не задавальняецца хуткаплынная цікаўнасць грамадства да “беларускай экзотыкі”. Андрэй Строчаў, які даследуе “арнаментальны бум” як медыйны трэнд, каменціруе з’яву так: “Практычна ўсе мадэрновыя сацыякультурныя праекты, якія развіваліся на тэрыторыі Беларусі, звярталіся да арнамента як да візуальнага вобраза народа. Урэшце, мода цалкам вырабляе, дэманструе, выкарыстоўвае арнамент інакш, чым гэта можна назіраць ў традыцыйнай культуры. Само па сабе гэта нельга ацаніць адназначна станоўча або адмоўна, аднак вяртанне ў традыцыйную культуру не адбываецца: ствараюцца новыя сэнсы для традыцыйных элементаў”.

Арнаментальная мода айчынных вытворцаў шпалераў абмінула. Зусім. Нацыянальная тэматыка як такія амаль не сустракаецца ні на ўзорах шпалераў, ні ў іх назвах. Затое прыватныя вытворцы і крэатыўныя студэнты спрабуюць “быць у трэндзе”: ствараць сучасныя рэчы на аснове традыцыйных узораў, асэнсоўваюць новыя старыя з’явы ў дызайне і медыяпрасторы. Але ці ўдасца паяднаць намаганні, каб надаць імпульс далейшаму пашырэнню тэндэнцыі?

Арыстакраты і не

— Знаёмцу ў Італіі, які мае дачыненне да мастацкага салона, патрабаваўся мастак, здольны рабіць якасныя копіі. Замоўцамі іх з’яўляецца тамтэйшая арыстакратыя: сем’і разрастаюцца, і нашчадкі жадаюць мець копіі з карцін фамільнай калекцыі. Для мяне ж гэта не проста геаграфічнае перамяшчэнне, але і перамяшчэнне ў часе. Арыстакратыя па-асабліваму ставіцца да родавых традыцый, да асветанага гісторыя сацыяльнага статусу. Прычым, у іх дамах можна пабачыць шэдэўры сусветнага мастацтва! І я меў магчымасць зняць такую карціну са сцяны, які там грунт, мазок, што называецца, “у прыцірку” пабачыць. Гэта вельмі цікавая вучнёўская праца.

Вось уявіце: сціплы такі чалавек, звычайны бюрократ, але ён — нашчадак маркізаў. І я малюю яго ў мантыі ордэна Канстанціна! Зразумела, што гэта адзенне не на кожны дзень: у нейкім сэнсе — карнавальны касцюм. Замоўца тое разумее, ставіцца да пазіравання мастаку з іроніяй, але партрэт усё ж замаўляе... Калі партрэт напісаны, ён бярэ карціну, падыходзіць з ёй да люстэрка і глядзіць, ці падобны партрэт на арыгінал. А потым кажа, што “Не тое павека” ці “Не тое вока”... Ён, аказваецца, ведае, што сам сябе чалавек бачыць не так, як яго бачыць іншыя, а на партрэце хоча быць гэтакім жа, як у люстэрку. А заўвагі ён робіць не горш, чым выкладчык Акадэміі мастацтваў, дзе я вучыўся. Такая дасведчанасць мяне прыемна здзівіла... Але ж для многіх італьянцаў, з якімі я кантактаваў, гэта цалкам натуральна.

Аднак я пісаў карціны і для людзей з іншым сацыяльным статусам. Бо мець дома творы мастацтва — нацыянальная традыцыя. 24-гадовы электрык замоўіў мне дзесяць карцін (ягоны заробак — 1 200 еўра ў месяц, карціна каштуе —

ІТАЛІЯ

Сёння нямала нашых творцаў і за мяжой працуюць, і з радзімай не парываюць. Гэта адначасова і распаўсюд па свеце нашай мастацкай школы, праца на імідж Беларусі, але і набыццё досведу, які можа быць карысным у беларускай культурнай прасторы. Адзін з такіх “амбасадараў беларускага мастацтва” — жывапісец Андрэй Дубінін. На старонках “К” ён распавядае пра тое, што дала яму Італія як мастаку, якім эмацыйным і практычным досведам узабагаціла.

Занатаваў Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Від на сафіт Базілікі Святых Францыска і Антонія, распісаных Андрэем Дубініным.

Колькі карцін у кватэры італьянца?

Наш мастак: адчуванне “persona grata” і ціск гравюр Піранэзі

100-150); таксама замаўляла мне карціну сін’ера, што прасуе кашулі гаспадару дома, дзе я жыў. А лепшым падарункам на вяселле лічыцца спецыяльна напісаная для гэтай падзеі карціна з выявай храма, дзе маладыя вячаліся. Мне такія замовы даспадобы, бо адчуваю: раблю справу для людзей, якім яе вынік патрэбны.

Сін’ера ж, якая пісала тэкст да майго буклета, тлумачыла мне, што італьянец, калі бачыць пустое месца на сцяне, мае першую дум-

Сожмт з Бадыя дзі Кава (анізу) і яшчэ 11 карцін (150х200 см) Андрэй Дубінін напісаў для мастацкага галерэяна.

Справа ў школе ці ў замовах?

— Пры гэтым цікава суадносіць Беларусь з Італіяй, сябе — з італьянцамі. Пры бліжнім знаёмстве адчуваеш, што і характары розныя. Такого ўзроўню прафесіяналізму, як у нашых мастакоў, чые імёны на слыху, у Італіі я не бачыў. Там выяўленчае мастацтва здрабнела, школа неяк парушана, мастакі працуюць, абапіраючыся на фотаматэрыял. Здымкі і фотакалажы пераводзяць у жывапіс. Прычым, багата мастакоў, якія, папросту кажучы, дылетанты.

Але пры гэтым мушу адзначыць высокі ўзровень дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. Мне з сям’ёй выпала жыць у В’етра на беразе Тырэнскага мора. Гэты горад паміж Неапалем і Палерма з’яўляецца нацыянальным цэнтрам керамічнай прамысловасці, і ўвесь

ён татальна аздоблены керамікай, прычым, штогод з’яўляюцца новыя керамічныя мастацкія аб’екты функцыянальнага прызначэння: фантаны, лаўкі, арыгінальныя аздобы рэстаранаў — ад інтэр’ера да посуду. Мая жонка, мастак-кераміст, ад гэтага горада ў захапленні. Асобна падкрэслію, што ўсю тую аздобу робяць мясцовыя мастакі. Горад клапоціцца пра тое, каб яны маглі на хлеб зарабіць. Вось на такім забяспечаным функцыянальным сегменце быцця, які італьянцы вельмі любяць, мастацтва — жывое. А вось адносна палатна, карціны, жывапісу я такога сказаць не магу... Можа, у гэтым культурным сегменце патэнцыял вычарпаны, а мо проста на грунтоўныя жывапісныя творы замоў бракуе.

І пра барока

— Замоўцам, дарэчы, у шэрагу выпадкаў магла б стаць царква, але святары тамтэйшыя больш шануюць барока. Яно, зрэшты лагічна, бо гэты стыль вельмі пасуе італьянскаму тэмпераменту, нацыянальнай ментальнасці, і шэдэўраў барочных, на якія лёгка арыентавацца, шмат. Ды і сама архітэктура італьянскіх храмаў, якім не адно стагоддзе, не надта прымае эстэтычныя навацыі. Дык вось, мастак, калі хоча супрацоўнічаць з царквой, мусіць падпарадкоўвацца існуючым стэрэатыпам.

Ёсць і асабліва павага да людзей, якія маюць дачыненне да царквы. Я гэта адчуў на сабе, калі распісваў храмы. Згадаю такі эпізод. Жонка прыгледзела ў дарагой краме шыкоўную сукенку. Я спытаў кошт, не як завязалася гаворка з гаспадыняй крамы. І калі высветлілася, што па замове мяцовага падрэ распісваю храм, сукенку жонцы аддалі задарма... У нас не бралі грошы ў бальніцы, куды мы калі-нікалі звярталіся. Прыхаджане забяспечвалі нас усім, патрэбным для жыцця. Мы былі не проста “persona grata”, а вельмі “grata”!

ЛАТВІЯ

Днямі акцёры Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра выходзілі на сцэну Даўгаўпілскага тэатра, а пару тыдняў таму латвійскія калегі прывозілі спектаклі “Лео — маленькі леў” і “Казанова. Генрыета. Венецыя” нашым глядачам. Пра плённае супрацоўніцтва двух калектываў, а таксама пра агульныя для дзвюх краін праблемы карэспандэнту “К” распавёў дырэктар і мастацкі кіраўнік Даўгаўпілскага тэатра.

— Зараз у Латвіі шмат гавораць пра адну з маштабных праблем нашага часу: вялікі дэфіцыт сапраўдных сямейных сувязей. Еўрапейскія краіны зразумелі, што без сямейных традыцый мы пачынаем крочыць не ў той бок. Тэндэнцыяй стала аддаленне бацькоў ад дзяцей, перакладванне функцыі выхавання на школы ці іншыя інстытуцыі. І тэатры гэта адчуваюць, як ніхто іншы: на ранішніх пастаноўках мы часцей бачым класы, чым хлопчыкаў ці дзяўчынак з татам і мамай (у леп-

Ці пасуюць тэатру сямейныя традыцыі?

Алег ШАПАШНИКАЎ, дырэктар і мастацкі кіраўнік Даўгаўпілскага тэатра

меркаванне

шым выпадку малечу суправаджае адзін з бацькоў).

Мне шкада, што да нас у Мінску прыйшло шмат мэтавых груп малодшых школьнікаў, хоць у афішы пазначалі, што гэта сямейны спектакль (і наўмысна планавалі для гастролей суботні дзень, каб бацькам зручней было знайсці час наведаць тэатр). У школьнікаў існуюць устойлівыя сацыяльныя сувязі з класам, дамінанта іх паводзін накіравана нібы ў сярэдзіну маленькай дысцыплінарнай групы. Яны, па сутнасці, зачынены для паўнаватраснага ўспрыняцця таго, што адбываецца на сцэне. Рэдка хто будзе дзяліцца ўражаннямі з настаўнікам, а паміж сабой яны яшчэ не ўмеюць абмяркоўваць убачанае...

У Даўгаўпілсе мы таксама працуем з класамі, але па нядзелях практыкуем адмысловы сямей-

ны дзень. Я спецыяльна назіраў за сем’ямі ў зале: гэта абсалютна іншы ўзровень эмацыйнага ўспрыняцця! Дзецям патрэбна, каб хтосьці дапамог заглябіцца ў пабачанае. Хто лепш за бацькоў навучыць успрымаць і аналізаваць мастацтва, а не глядзець “карцінку”, як на камп’ютары? Я ўпэўнены, што лепшага выхавальнага моманту немагчыма і прыдумаць.

Мне не падабаецца глабальны кірунак на тое, каб зрабіць дзяцей больш дарослымі, чым яны ёсць. Паглядзіце, колькі зараз ідзе тэлевізійных шоу, у якіх для малечы падбіраецца рэпертуар не па ўзросце! На мой погляд, гэта вельмі небяспечна. Чамусьці стала абавязковым уводзіць у творы для малодшага пакалення занадта злога адмоўнага персанажа, быццам з амерыканскіх хорараў. Я сумую па сучасным,

але пры гэтым сапраўды здзіўляю матэрыяле. Калі мне ў рукі патрапіла павучальная нямецкая гісторыя “Лео — маленькі леў” пра неабходнасць гарманізаваць сябе са светам, адразу ж учапіўся за гэты шыкоўны матэрыял. Спадзяюся, спектакль прыйшоўся даспадобы мінчанам, як і ваша “Залатое кураня” латышам.

Зрэшты, ні з адным тэатрам да гэтага ў нас не ўзнікла шчыльнага супрацоўніцтва, як з вашым Музыкальным тэатрам. Акрамя абменных гастролей, мы ладзім сумесны творчы праект: у сярэдзіне лістапада на нашай сцэне адбудзецца прэм’ера апэраты “Тайна містэра Ікс” (паводле “Прынцэсы цырка” Імрэ Кальмана). Даўгаўпілскі тэатр не з’яўляецца музыкальным у чыстым выглядзе, апэраты не ставіліся шмат гадоў, зразумела, што нам бракуе салістаў. На галоўныя партыі мы запрашаем іх з усёй Латвіі, але ў нашай маленькай краіне таксама адчуваецца дэфіцыт моцных галасоў. Калі пра гэтую праблему пачуў дырэктар вашага Музыкальнага Аляксандр Пятровіч, то адразу прапанаваў нам сваіх лепшых артыстаў. Для мяне гэта было

вельмі нечаканым, бо звычайна тэатры вельмі неахвотна давяраюць сваіх салістаў іншым рэжысёрам. Беларускія калегі нават падзяліліся з намі аркестравай партытурай! Скажу, што для нашага калектыву гэта быў цікавы творчы вопыт. Вельмі незвычайна было назіраць, як акцёры з-за куліс сачылі за рэпетыцыямі Анзора Алімірзоева і Галіны Дубіцкай (якая на час заключэння дагавору была артысткай Музыкальнага тэатра): прыцягвала чароўная адкрытасць і ўнутраная шчыраць беларускіх калег.

У снежні плануем вярнуцца ў Мінск з новым цікавым праектам. Мы прывязем камічную оперу Моцарта “Дырэктар тэатра”, якая будзе ісці ў суправаджэнні беларускага аркестра. Мы сябе ўспрымаем, як малодшага брата Музыкальнага тэатра, бо ў вас ужо ёсць дзесяцігоддзіямі папрацаваны вопыт, а мы толькі пачынаем рухацца ў кірунку музыкальных пастацовак.

Занатавала Настасся ПАНКРАТАВА

З'яўляючыся прызнаным аўтарытэтам у галіне мастацтва шансона (жартую, канешне ж!), я ўзяў на сябе смеласць скласці некамерцыйную зборку песень гэтага кірунку (як мне здаецца), але ў выкананні выключна беларускіх артыстаў. Трэк-ліст яе выглядаў так: Алег Цівуноў ("Рабыня каханая"), Сяргей Бабровіч ("Анёлы"), Уладзімір Сукалінскі ("Як шкада"), Дзмітрый Данілін ("Гуляюць шафёры"), Таццяна Коршук ("Кветачка ружовая"), Сяргей Наско ("Пакліч мяне за сабой"), Сяргей Славянскі ("Сто дарог"), Андрэй Морган ("Два лебедзі"), Віктар Каліна ("Шарык круціцца"), Аляксей Камоцкі ("Як толькі ты"), Уладзімір Ухцінскі ("Тройка"), Анатоль Длускі ("Вось і лета прайшло..."), Дзмітрый Вайцюшкевіч ("Варанок"), гурты "Цягні-Штурхай" ("Мне з табой пашанцавала") і "Лекі ад меланхоліі" ("Асоль"). Кампіляцыю гэту (дарэчы, назва артыкула можа стаць і праваобразам назвы будучай зборкі, калі хтосьці з выдаўцоў ёй зацікавіцца) мы перадалі экспертам...

Слова экспертам

Павел ХАРЫТАНОВІЧ, кіроўца таксі:

— З усяго альбома мне спадабаліся толькі дзве песні: Віктара Каліны і Дзмітрыя Даніліна. Каліна — гэта Каліна, класік беларускага шансона, а Данілін — проста "святое": песня "Гуляюць шафёры"... Астатняе не тое, каб значна слабейшае, але, як той казаў, не маё, не пайшло. Быццам бы тая ж стылістыка, словы і музыка не асабліва саступаюць, але справа ў гусце, мабыць. А ў цэлым такая зборачка, думаю, прыйшла б даспадобы маім пасажырам. Калісьці я такім жанрам, можна сказаць, нават захапляўся, і ў маёй машыне ён часта гучаў. Людзі незадаволенасці не выказвалі, наадварот: прасілі паставіць што-небудзь з шансона. Чаму я выбіраў яго? Напэўна, з-за якойсьці песеннай жыццёвасці, непрыдуманасці: нібыта ўсё вельмі проста, але душу кранае. Можа, сама атмасфера таксі, маршрутак чамусьці схіляе да праслухоўвання гэткай творчасці? А "блатняк", дарэчы, ніколі ў пасажыраў попытам не карыстаўся: я спрабаваў пару разоў паставіць — выключна дзеля цікавасці, дык папрасілі выключыць. "Блатняк",

Упэўнены на сто з лішкам працэнтаў, што, сядоучы ў таксі, маршрутку або міжгародні аўтобус, вы ўнутрана падрыхтаваны да таго, якую музыку ў якасці "рэлаксу" прапануе кіроўца-дзі-джэй: у дзевяці выпадках з дзясятка — шансон. Я даўно прымірыўся з тым і амаль беспамылкова пазнаю па галасах выканаўцаў хітоў кшталту "а цягнік чух-чух-чух, агні мігцелі". (Камандзіроўкі мне тут, дарэчы, сталі істотным базісам для набыцця ведаў.) І думка пра тое, чаму падобная творчая сакральнасць характэрная менавіта для такіх відаў транспарту, наведвае адразу пасля таго, як трапляю ў салон аўто. Разабрацца ў амаль містычным складніку паездкаў мы і паспрабавалі, паклікаўшы экспертамі кіроўцаў таксі, а таксама папулярных артыстаў айчыннай эстрады.

Алег КЛІМАЎ

"Вязі мяне, вазніца!"

між іншым, наогул не так шмат у беларускім шансоне. Магчыма, у гэтым і самае галоўнае яго адрозненне ад таго ж расійскага. Але цяпер я "кручу" песні 1980 — 1990-х: на такую настальгію мяне прабіла. І зноў "адгадаў": пасажыры з задавальненнем слухаюць.

Андрэй СЦЕПАНЮК, кіроўца таксі (а яшчэ — бубнач гурта "Нейра дзюбель"):

— Гэтак жа, як мне ў дзяцінстве хапіла дзвюх кніг, каб зразумець, што чытаць "піянерскую" літаратуру больш ніколі не буду (гэта былі "Прыгоды Тома Соера" і... "Як гартавалася сталь"), гэтак і пары песень на блатную тэматыку аказалася дастаткова, каб зразумець: абсалютна не мая музыка. З усяго так звананага савецкага і постсавецкага шансона і яго адгалінаванняў цяпер магу спакойна слухаць толькі Аляксандра Новікава. Але прадстаўленне і, адпаведна, меркаванне пра гэты жанр маю. Постсавецкі шансон, мавы, сярэдняга ўзросту і ніжэй, — форменны жах. Тычыцца гэта і песень у цэлым, і музыкі і тэкстаў паасобку. Надзвычай прымітыўных,

скляпаных на хуткую руку, з мінімумам думак. Канкрэтна беларускі шансон — дакладна такі ж. Калі мне прыставіць пісталет да скроні, я назаву з пятак расійскіх выканаўцаў шансона, чыя творчасць мне не так рэжа слых, сярод беларускіх гэтых імёнаў няма. Пацвярдзеннем стаў і прапанаваны зборнік.

Толькі да трох артыстаў у мяне прэтэнзій няма: гэта Вайцюшкевіч, які ў апошні час і займаецца тым, што, напэўна, адносіцца да гарадскога раманса; Камоцкі, які наогул вядомы як бард, але яго перапеўкі савецкай класічнай эстрады а-ля шансон і на беларускай мове зроблены якасна; і Длускі — з песняй на вершы Арсенія Таркоўскага. Астатняе — як дыстыльваная вада: ні густы, ні паху, нічога не запомнілася. Як прафесіянал у музыцы, адчуваю: ёсць спробы скласці хіт, прыдумаць хук — тэкставую або музычную фразу, якая магла б зачапіць, — але "стрэлы" ляцяць міма мішэні, міма слухача. Міма мяне, прынамсі. Мастацкай каштоўнасці гэтыя песні не ўяўляюць: я такое сачыняў у васьмым класе пачкамі.

А яшчэ ў большасці песень няма хоць нейкіх нацыянальных беларускіх рысаў (хоць бы мовы): слухаецца нібы другасная фонавая кампіляцыя паводле расійян. Але менавіта такая музыка знаходзіць "попыт" у пасажыраў. Яны часам самі прасілі, каб я паставіў "што-небудзь больш простае, шансон, напрыклад". І "разумны" шансон ім не падабаўся, прасілі знайсці яшчэ больш просты. Урэшце, перастаў у таксі круціць што-небудзь іншае, акрамя класікі рока. Але гэта я — чалавек, "змучаны" рок-ролам. Звычайна ж у таксі, маршрутках, міжгародніх аўтобусах гучыць татальны шансон: кіроўцы навязваюць пасажырам тое, што падабаецца ім, як раней савецкае радыё-маналіст. Напэўна, пераважная колькасць такіх кіроўцаў — людзі цяжкага лёсу, і яны выбіраюць такую музыку, каб "не парыла мозг". З простымі тэкстамі і мелодыямі, у якіх каханне — не важна, шчаслівае яно ці не — чысцейшае за возера Байкал, а адносіны паміж людзьмі, як у герояў твораў Дзюма — зразумелыя, бы на далоні. Мо і пасажыры ў такіх хвілінах/гадзіны пераезду таксама расслабляюцца? З іншага боку, а якія аншлагі ў канцэртных залах збірае самая жудасная папса?! Аб чым гэта кажа? Пра тое, што такая публіка начыталася ў дзяцінстве кніжак нават не пра Тома Соера

(Марк Твен — літаратура высокага кшталту), а пра штосьці залімітавана прымітыўнае. І вынік бачны ў 40 — 50 гадоў...

Павел ТАРАЙМОВІЧ, музыкант гурта "Цягні-Штурхай":

— Перад праслухоўваннем, яшчэ не ведаючы імёнаў выканаўцаў і назвы песень, думаю, што ў выніку акажацца... сумна. На шчасце, засяродзілі мае на пацвердзіліся. Моцны зборнік, які, на мой погляд, меў бы поспех у адпаведнай катэгорыі слухачоў.

Але спачатку пра мінусы. Патэнцыйна ўсе песні досыць надрэнныя. Але! Амаль траціна іх падводзіць якасць запісу і аранжыроўкі. Шансон не абавязкова мае на ўвазе аранжыроўку, зробленую на сінтэзатары "Ямаха" ў стылі "прывітанне з 80-х". Так, згаданы напрамак цяпер — музычны фастфуд, але і яму патрэбна прыгожая, арыгінальная "ўпакоўка". Што да самабытнасці беларускага шансона, пра гэта цяжка казаць: уплыў нашых усюх цяджых суседзяў у гэтым жанры каласальны, усе "фішкі" і хады даўно прыдуманых і перадуманых.

Пра плюсы. Яркія кампазіцыі на беларускай мове. І калі ў Камоцкага — прыгожая, але ўсё ж каверверсія, то Вайцюшкевіч мяне здзівіў. Усё зроблена таленавіта, музыка, з лёгкай іроніяй. У гурта "Лекі ад меланхоліі" і Длускага — цікавыя песні з падобным меланхалічным настроем. Бабровіч і яго "Анёлы" таксама аднаму да найбольш удалых нумароў: заяўка на хіт. І нашу песню "Мне з табой пашанцавала" адпраўлю ў катэгорыю "хіты". На мой погляд, трэж выйшаў нязбытым па тэксце і аранжыроўцы, напэўна, таму і тэлеканал "Шансон ТБ" адзначаў яго, запрасіўшы нас на свае фестывалі. Хоць я не ўпэўнены, што нашы песні — гэта такі ўжо стопрацэнтны шансон. Мне здаецца, сёння межы жанру пашырыліся. Калі раней да яго адносілі "турэмныя" песні і спевы эмігрантаў, то зараз любую хоць крыху не поп-песню гатовы прылічыць да шансона. Мы не супраць, калі гэта робяць з нашы-

мі кампазіцыямі. Тым больш, свае першыя акорды на гітары мы бралі, слухаючы песні Новікава, Токарава, Шуфуцінскага, Круга.

Я таксама чуў, што шансон вельмі любяць кіроўцы пэўных відаў транспарту і дзеляцца сваёй прыхільнасцю з пасажырамі. Мне здаецца, гэта стэрэатып, не ўсё так глабальна. Ад чалавека многае залежыць, ад яго культуры, ад стаўлення да людзей у салоне: гучная музыка любога стылю можа раздражняць. Мяне шансон не напружвае, абы песня была добрая! А тых кіроўцаў, хто аддае перавагу гэтаму жанру, прыцягвае яго рамантызм. Дарога, сябры, мама, тачуці, лёс, жыццё — класічныя тэмы жанру, расведзеныя зразумелай мовай, у тым ліку музыкальнай. І часцяком — больш таленавіта, чым у поп-песнях.

Аляксандр ЦІХАНОВІЧ, народны артыст Беларусі:

— Мне спадабалася ўся зборка: класная кампіляцыя, стыль якой вытрыманы на 100 працэнтаў. Гэтае шансон-прывітанне ад выканаўцаў гэтага жанру на Белай Русі. Хтосьці з іх мне знаёмы і нават блізка (Ухцінскі, Длускі, Цівуноў, Наско), кагосьці пачуў упершыню. Вельмі парадавалі Вайцюшкевіч, Бабровіч, Камоцкі.

Што адрознівае беларускі шансон ад шансона расійскага? Натуральна, мова, калі спяваюць па-беларуску. Тэмы ж артысты скарыстоўваюць адны і тыя ж, але за кошт мілагучнасці беларускай мовы, песні гэтага кірунку ў нас менш агрэсіўныя, скажам так. У расійян жа нярэдка перахлестваюць эмоцыі, ідзе тэкставы вал, калі ён зусім не патрэбны. Наогул, вось гэтая неагрэсіўнасць — сутнасць не толькі айчыннага песеннага поп-мастацтва, але сутнасць нашай краіны, яе народа.

Я трапляў у сітуацыі, калі таксіст уключаў што-небудзь з шансона. Я нармальна стаўлюся да любой музыкі, абы ў ёй было святло, каханне, шчырасць, надзея, што і прапануе слухачу гэты стыль. (Мо, часам, і з лішкам.) Так, гэта немудрагелістая музыка, простая вершавана і мелодычна, а што яшчэ трэба чалавеку, калі ён цэлы дзень за рулём? Каб не адцягвала ад дарогі, каб не прымушала асабліва моцна задумацца над пачутым. А ўважліва пераслухаць можна дома або на канцэрце.

Спадарожнай музыкі!

Артысты нярэдка прамаўляюць фразу пра тое, што "музыка бывае дрэннай або добрай, незалежна ад жанру, у якім напісана". Докі ад гэтага віду мастацтва па палічках раскладуць, што ёсць у кожным творы добра і што — дрэнна. А мы... Мы ўсё гэтак жа будзем ліць слёзы над самым жудасным, на іх думку, і адпраўляць у "ігнор" шэдэўры, як яны свярдаюць. Калісьці паспрабаваў паглыбіцца ў феномен "Белых руж" ансамбля "Ласкавы май", быў перакананы на той час: гады праз тры пра гэтую рэч ніхто не згадае. А сёння сэрца замірае, ледзь пачую я пераспеў у выкананні Міхаіла Шуфуцінскага. Што ні казалі б таварышы музычныя крытыкі, факт застаецца фактам: песня гэта стала поп-класікай. Памятайце пра той феномен і вы, паважаныя чытачы, гляскаючы дзверцамі таксі або маршруткі ды ўстаўляючы берушы пад чарговы хіт з дынамікай кіроўцы.

ф о т а ф а к т

Нашы кнігі ў Латвіі

Дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Раман Матульскі перадае асобнікі "Евангелія" Калегам.

Сярод апошніх мерапрыемстваў, датычных узаемадзеяння ў сферы культуры паміж Беларуссю і Латвіяй, — перадача Акадэмічнай бібліятэцы Латвійскага ўніверсітэта і Беларускаму інфацэнтру ў Рызе факсімільна "Тураўскага Евангелія".

Фота Аляся СУШЫ

(Працяг. Пачатак у "К" №№ 40, 42 — 43.)

Сёння "К" працягвае апавядаць пра лёс і творчасць знакамітага акцёра Іларыёна Пяўцова, ураджэнца Беларусі. І адной з яркіх адзнак яго творчага шляху стала выкананне ролі палкоўніка Бараздзіна ў знакамітай кінастужцы "Чапаеў".

Барыс КРЭПАК

...У красавіку 1933 года здарылася бяда. Вяртаючыся з тэатра, Пяўцоў трапіў у аўтакатастрофу. "Я пабачыў яго праз некалькі гаўдзін, — згадвае прафесар-артaped Ваенна-медыцынскай акадэміі Генрых Турнер. — Ён пакідаў уражанне паміраючага. Было цяжкае відовішча: знявечаны твар з пераломам ніжняй сківіцы і выбітымі зубамі, вялікі крывападцёк па ўсёй грудной клетцы, аскольчаты адкрыты пералом перадплечча... Паўстала пытанне пра ампутацыю левай рукі..." Як тут не ўспомніць трагедыю вялікага акцёра Маманта Дальскага, "Эдмунда Кіна рускай сцэны", які летам 1918 года апынуўся пад калёсамі трамвайнага вагона? Ён быў так знявечаны, што блізкія змаглі пазнаць яго толькі па пярсцёнку на пальцы...

Пяўцову пашанцавала больш. Ён выжыў. Наталля і Таццяна, дачкі Іларыёна Мікалаевіча ад першага шлюбу, і яго жонка — прыма-балерына Наталля Камкова — па чарзе дзяжурілі ў шпіталі. (Камкова, дарэчы, — вучаніца Агрыпіны Ваганавай, з 1924-га працавала ў Дзяржаўным акадэмічным тэатры оперы і балета (з 1935 — імя Сяргея Кірава). Сцэну пакінула ў 1950 годзе, але шмат гадоў займалася педагогікай у Ленінградскім харэаграфічным вучылішчы. Сярод яе выхаванак знакамітыя балерыны Цімафеева, Алфімава, Сізова. Памерла ў 1973 годзе, перажыўшы мужа амаль на сорак гадоў...)

Карацей, дзякуючы інтэнсіўнаму дагляду дактароў і блізкіх ужо ў верасні таго ж, 1933-га года, Пяўцоў выйшаў на сцэну. Скалечаная левая рука (акцёр цяпер называў яе "сабачай лапай", бо на месцы пералому перадплечча з'явіўся няправільны суставы) працавала дрэнна, але з глядацкай залы мала каму ўдавалася разгледзець скаванасць руху...

І не чыста белы, і не чыста чорны...

Вясной 1934 года былі вучань Пяўцова Георгій Васільеў і ягоны сябра Сяргей Васільеў (Браты Васільевы) вырашылі ставіць фільм "Чапаеў". Пастаноўшчыкі фільма зусім не былі братамі. Яны мелі адно прозвішча, але "пабратаў" іх пісьменнік Віктар Шклоўскі. Да "Чапаева" Васільевы займаліся перамантажом амерыканскіх кінакарцін, якія рыхтаваліся для пракату ў СССР, штосьці рабілі ў дакументалістыцы.

Вось так усё складалася, пакуль кіраўніцтва "Ленфільма" не прапанавала ім сцэнарый Ганны Сташэнка — удавы Дзмітрыя Фурманова. Сцэнарый, млява напісаны па матывах аповесці "Чапаеў" і дзённіка Фурманова, іх зацікавіў, але не задаволіў, у тым ліку з-за таго, што ў цэнтры будучай карціны меркаваўся камісар, але не начдў. Іларыён Пяўцоў, таксама працягваючы матэрыял Сташэнка, тут жа параіў Васільевым стварыць свой уласны сцэнарый, канешне, на аснове прапанаванай "сыравіны". Сказана — зроблена. Першая частка сцэнарыя агаломшыла даве-

Іларыён Пяўцоў

лкоўнік Бараздін, атакуючы пазіцыі чапаеўцаў, загінуў у баі з вінтоўкай у руках. Ён асабіста ўзначаліў атаку на паўсонны чапаеўскі штаб, але адзін з чырванаармейцаў, убачыўшы на ранішнім сонцы бляск пагонаў палкоўніка, паспеў прыцэльна стрэліць у спіну афіцэру, што бег. Пасмяротна яму Аляксандр Калчак прысвоіў званне генерал-маёра. І ў кінафільме Бараздін — Пяўцоў таксама гіне, але зусім не па-геройску: ад шабельнага ўдара перапаханага сялянна-барадача (акцёр Барыс Чыркоў), калі імкнуўся ўратавацца ад наступу чырвонай кавалерыі, якая прыімчала на запозненую дапамогу чапаеўцам.

Так Браты Васільевы, у адрозненне ад сваіх папярэднікаў-рэ-

"Пятровічам", што абурала маладога фанабэрыстага паручніка, які не прывык так панібраткі абыходзіцца з "быдлам", простымі людзям. Калі ардынарац упростае Бараздзіна злітасцівіцца над братам, якога арыштавалі за спробу перабегчы да чырвоных, за што апошні быў прыгавораны да расстрэлу, палкоўнік, не без ваганняў, але ўсё ж "змякчае" пакаранне, змяняючы сваю рэзалюцыю на: "падвергнуць экзекуцыі". Аднак і гэта не выратавае няшчаснага ад смерці: ён памірае ад удараў шомпаламі. І вось тады Пятапаў пакідае свайго гаспадара і ўцякае да чапаеўцаў.

На думку амерыканскага вучонага-гісторыка Пітэра Кенеза, які даследаваў савецкі кінематограф,

Нават белаэмігранты, якія палгледзілі карціну ў Празе ў 1937 годзе, адзначылі ігру акцёра як выдатную і жыццёва праўдзівую. А драматычная сцэна наступу капелеўцаў успрымалася на Захадзе нават у метафарычным сэнсе, бо, як празорліва пісаў знакаміты гісторык сусветнага кіно Жорж Садуль, "пагроза гіганцкай псіхічнай атакі, якую рэпэціравалі на парадах у Нюрнбергу, ужо навісла над Еўропай".

Сапраўды, гэтая атака капелеўскага палка — адна з самых вядомых і самых лаканічных сцэн не толькі нашага кінематографа. Для прыкладу, у "Браненосцы "Пацёмкін" Эйзенштэйна легендарны эпизод "лесвіца" займае 200 кадраў. Братам Васільевым у "Чапаеве" хапіла пяцідзесяці. У далейшым абедзве сцэны ўвойдуць у гісторыю сусветнага кіно як класічныя прыклады мантажнага мастацтва.

Распавядаюць, што начальнік Галоўнага ўпраўлення кінематографіі СССР Барыс Шумяцкі, які першым прымаў фільм, схопіўся за галаву і выскачыў з залы, ні слова не сказаўшы рэжысёрам. Потым вярнуўся і прапанаваў выказаць усю сцэну "псіхічнай атакі". Меў сумнеў, што карціну могуць "наверсе" абвінаваціць у рэабілітацыі белагвардзейшчыны, як гэта здарылася раней з п'есаю Міхаіла Булгакава "Дні Турбіных". Для пастаноўшчыкаў і глядачоў сцэну

"Як акцёр хачу заўсёды працаваць..."

Іларыён Пяўцоў у ролі палкоўніка Сяргея Бараздзіна ў фільме "Чапаеў"

Амаль забыты народны артыст: наш зямляк Іларыён Пяўцоў

ранага слухача Пяўцова, для якога была спецыяльна ў сцэнарыі выпісана роля палкоўніка Сяргея Мікалаевіча Бараздзіна — такога персанажа ў кнізе Фурманова няма.

А праз тыдзень Пяўцоў, які ўжо два гады насіў званне народнага артыста РСФСР, прымерыў мундзір разумнага і дальнабачнага калчаканскага афіцэра. Упершыню ў савецкім кіно вобраз ворага не быў спрошчаны да плакатнай карыкатуры, як гэта вялося ў папярэдніх савецкіх карцінах пра грамадзянскую вайну, а прадстаўлены чалавекам сумленным, перакананым у сваёй слушнасці, уласнай праўдзе. У той час падобная падача "белай контры" патрабавала мужнасці...

Мала хто ведае, але гістарычны прататып, прамы і канкрэтны, у пяўцоўскага персанажа быў. Гаворка ідзе пра ўральскага казака, палкоўніка Мікалая Мікалаевіча Бараздзіна. У грамадзянскую ён камандаваў 6-й дывізіяй калчаканскай Уральскай арміі. У пачатку верасня 1919 года менавіта яго зводны атрад учыніў дзёрзкі напад на станіцу Лбішчанскую: вынікам гэтай рызыкаўнай справы стаў разгром штаба 25-й стралковай дывізіі ды гібель самога Чапаева.

І на экране менавіта Бараздін таксама бярэ па сваёй ініцыятыве кіраўніцтва гэтым рэйдом. У баі на вуліцах Лбішчанскай рэальны па-

жысёраў, паспрабавалі стварыць вобраз белага палкоўніка складаным і неадназначным. І ў гэтым ім дапамагло майстэрства Іларыёна Пяўцова. У 1933-м, калі поўным ходам ішла работа над фільмам, Пяўцоў, маючы на ўвазе тыпаж Бараздзіна, адзначыў у сваім нататніку: "...Калі акцёр думае і будзе вобраз, яго турбуе дасягненне жывой праўды з усёй яе складанасцю. Ён павінен заўсёды ведаць, што ў прыродзе няма чыста чорнага і чыста белага колеру".

Палкоўнік Бараздін немалады, паўнаваты і лысы чалавек, з пенснэ на носе, зацяты курільчык. Ён ніколі не ўсміхаецца, стрыманы, нешматслоўны. Кожнае сказанае ім слова важнае і прадуманае. Гэты чалавек мудры, які, відаць, разумее, што грамадзянская вайна — трагедыя для Расіі, і наўрад ці перамога будзе на баку белых. Ён не схільны, у адрозненне ад свайго маладога суразмоўцы — паручніка — будаваць аптымістычныя планы адносна хуткіх і лёгкіх перамог над бальшавікамі. Бараздін — баявы афіцэр, які не хаваецца за чужыя спіны і не імкнецца адседзецца ў тыле.

Яшчэ адзін цікавы эпизод — пра ўзаемаадносіны палкоўніка і ардынараца, казака Пятапава, які прайшоў з Бараздзіным увесь цяжар вайны, пачынаючы з Першай сусветнай. Палкоўнік называе яго

вобраз Бараздзіна, "магчыма, найбольш удалае адлюстраванне негатыўнага персанажа ў кіно сацыялістычнага рэалізму. У ім акрамя адмоўных, паказаны і станоўчыя рысы: культурнасць, любоў да музыкі, павага да ворагаў". Нават савецкія кінакрытыкі прызналі, што Іларыёну Пяўцову геніяльна ўдалося стварыць "тып высакароднага афіцэра, надзвычайна разумнага, культурнага, які многа раздумвае, але пагарджае натоўпам, хця і гуманна адносіцца да свайго дзеншчыка". Вельмі тыповая з'ява ў час братазбойчай вайны, якая жорстка ламала чалавечыя лёсы. І ў гэтым стваральнікі фільма праявілі тонкае мастакоўскае чуццё.

Браты Васільевы паказалі ў карціне вялікае прафесійнае майстэрства, здолелі стварыць фільм пра грамадзянскую вайну, які ўвайшоў у класіку, прынамсі, савецкага кінематографа. На працягу паўтарагадзіннага экраннага часу яны змаглі раскрыць перад глядачамі ўсю трагедыю народа, які быў ўцягнуты ў кругаварот вялікай расійскай бойкі. Аўтары не скаціліся да карыкатуры адлюстравання праціўнікаў Чапаева, а паказалі іх як асоб, якія адстойвалі свае ідэалы. І ў гэтым сэнсе Іларыён Пяўцоў — палкоўнік Бараздін быў "на ліхом коне"!

"выратаваў", які ні дзіўна, маршал Сямён Будзённы, выгукнуўшы: "Як ідуць, чэрці! Як ідуць!" Яго падтрымаў і другі маршал — Клімент Варашылаў. Яны першыя быццам бы прымалі фільм ад імя Крамля, каб потым паказаць таварышу Сталіну. Памятаеце, у фільме адзін з абаронцаў-чапаеўцаў таксама ўсклікае: "Цудоўна ідуць..." А другі падтакнуў: "Інтэлігенцыя..."

Атаку, як вы памятаеце, імкнецца адбіць Анка, якая бліскуча асвоіла тэхніку кулямётнага мастацтва. Капелеўцы падаюць пад кулямі, аднак шэрагі змыкаюцца зноў пад лунаючым чорным сцягам з адлюстраваннем "мёртвай галавы" — амаль "Вясёлага Роджэра". У першым шэрагу атакі горда ступае высокі і цудоўны афіцэр з папіросай і стэкам: гэта адзін з рэжысёраў карціны — Георгій Васільеў. Але канчатковую пераможную кропку ставіць чапаеўская конніца на чале з камандзірам...

Важнейшай умовай поспеху фільма, канешне, стаў снайперскі выбар выканаўцаў. Анку сыграла жонка Сяргея Васільева — актрыса Варвара Мяснікова. І тут, як вы разумецце, усё ясна, тым больш, што яна ўжо здымалася ў карцінах "Спячая прыгажуня" і "Асабістая справа" (праўда, сёння іх ніхто не памятае). Але прататыпам Анкі стала не жонка Фурманова, як заўпэўнівалі многія журналісты і як найстойвала сама Ганна Сташэнка...

К

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ *г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.*

■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.".
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.".
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.". (У рамках экспазіцыі адкрылася выстаўка **"Вялікая Айчынная вайна ў мастацве"**, прысвечаная 70-годдзю Вялікай Перамогі.)
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.".
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.".
■ Рээкспазіцыя залы беларускага мастацтва 1940 — 1980-х гадоў **"Вайна і Перамога ў творчасці мастакоў XX стагоддзя"**.

Выстаўкі:
■ Выстаўка **"Ад рэалізму да імпрэсіянізму"** (жывапіс XIX — XX стст. са збору Дзяржаўнай Траццякоўскай галерэі) — да 11 студзеня.

■ Выстаўка **"Залатое стагоддзе ткацтва. Куншутавыя паясы і партрэты шляхты"** са збору літоўскага Нацыянальнага мастацкага музея М.К. Чурлёніса (Каўнас) — да 4 снежня.
■ Выстаўка твораў народнага мастака Беларусі **Мая Данцыга** — да 16 лістапада.

■ Выстаўка з музеяў Сеула, арганізаваная сумесна з Музеем універсітэта Дангук і карэйскім фондам пры падтрымцы Пасольства Рэспублікі Карэя ў Беларусі, — **"Жыццё Карэі"** — да 6 снежня.
■ Выстаўка **"Пілігрым свабоды"**, прысвечаная Адаму Міцкевічу і яго паэме "Дзяды", — да 9 лістапада.
Імпрэза:
■ Канцэрт з серыі **"Палітра любімай класікі"** — 21 лістапада а 19-й.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь

МУЗЕЙ “ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВЫ XIX ст.”

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".
Выстаўка:
■ **"Прарок свайго часу. Адам Міцкевіч. Ілюстрацыі і медалі"** — да 25 снежня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс “Раўбічы”, Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.

Музей гісторыі і культуры горада Мінска

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ *г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 226 09 22.*

Экспазіцыі:
■ "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".
■ "Мастацтва ў гарадской культуры. XIX — XX стст.".
Выстаўкі:
■ Выставачны праект **"Вялікая прэзентацыя музейных рэліквій: 79 прыступак углыб гісторыі"** — да 31 снежня.
■ Выстаўка **"Рэтраспектыва 1965 — 2014"** з фонда Ісмаіла Ахметава па развіцці адукацыі і падтрымцы культуры (Расія) — да 15 лістапада.
■ Выстаўка **"Захавальнікі старой веры"** (мастацкая спадчына стараабраднікаў) — да 15 лістапада.
■ Выстаўка фатаграфіі **"Салавейчык — Аўгусціс. Пачатак і канец эпохі"** — да 8 лістапада.

■ Выстаўка **"Сярэбранае стагоддзе"** са збораў мінскіх калекцыянераў А.Сяргеева, І.Сурмачэўскага і іншых — да 6 снежня.
■ Выставачны праект **"Гандаль Беларусі на шляхх гісторыі"** — з 11 лістапада.

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП *г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.*

Экспазіцыі:
■ "Мінск губернскі ў канцы XIX — на пачатку XX стст.".
■ "І З'езд РСДРП у асобах".
■ "Жандарскі вышук у царскай Расіі".
■ "Гісторыя Дома-музея І З'езда РСДРП".
Выстаўкі:
■ Выстаўка твораў омскага майстра мікрамініяюры Анатоля Каненкі **"Цуд пад мікраскопам"** — да 31 студзеня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ *г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.*
■ Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ *г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.*

Экспазіцыі:
■ "Геалогія і палеанталогія".
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
Выстаўка:
■ **"Джунглі за шклом"** — да 6 сакавіка 2016 года.

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.
■ Выстаўка **"Муміі свету"** — да 17 студзеня 2016 года.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.
Пастаянныя экспазіцыі:
■ Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст.".
■ "Беларуская музычная культура XX ст.".
■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст.".
Выстаўка:
■ Выстаўка сцэнічнага касцюма **"Карагод народных строяў"** — з 11 лістапада.
Імпрэза:
■ **Літаратурна-музычны вечар эпохі барока** — 21 лістапада а 16-й.

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА *г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.*
■ Пастаянная экспазіцыя.
Майстар-класы:
■ **Дэкупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.

Выстаўка:
■ Выстаўка дэбютнай аўтарскай лялькі **"Прэм'ера"** — да 22 лістапада.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО *г. Мінск, вул. Святрдлова, 4. Тэл.: 327 10 75.*
Экспазіцыя:
■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".
Выстаўка:
■ Выстаўка работ студэнтаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў **"Alma mater & Cinema 2015"**, прысвечаная XXII Мінскаму МКФ "Лістапад-2015" — да 13 снежня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе:
пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, ср. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка-праект **"Паспець паказаць..." Класіка ваеннай фатаграфіі. 1941 — 1945"** — да 15 лістапада.

Музей гісторыі і культуры горада Мінска

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ" *г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, +37529 190 31 49.*
Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Баявыя нагалоўі засцерагальнага ўзбраення і харугвы Беларускіх зямель X — XVII стст."** — да 13 снежня.
■ Выстаўка **"Вялікі балъ у палацы Радзівілаў"** — да 31 студзеня.

Выставачная зала сектара экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці

■ Выстаўка **"Фарбы пленэра"** — да 26 лістапада.

Ратуша
■ Пастаянная экспазіцыя.

Музей гісторыі і культуры горада Мінска

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС “MIP”

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Партрэты князёў Радзівілаў з калекцыі князя Канстанціна Гагенлоэ"** — да 31 снежня.
■ Выстаўка **"Чорна-белыя вандроўкі Барыса Бокшы"** — да 15 студзеня 2016 года.
■ Выстаўка **"Свет праваслаўя"** — да 15 студзеня 2016 года.

Музей гісторыі і культуры горада Мінска

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыі:
■ **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
Інтэрактыўная гульня **"Таямнічы дома Песняра"**.
■ Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
■ Музейна-педагагічны праект **"Крочам у школу разам з Коласам"**.
Акцыі:
■ **"Самы лепшы дзень"** (Дзень нараджэння ў музеі).
■ Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень выселля — у музей!"** (па папярэдняй дамоўленасці).
■ Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).
Выстаўка:
■ Выстаўка графічных работ Рыгора Сітніцы **"Я палітру расквечу каханнем"**.
■ Выстаўка **"То не музыка —**

Музей гісторыі і культуры горада Мінска

ТЭАТРЫ
НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ *г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.*
■ **8 — "Стварэнне свету"** (балет у 2-х дзеях) А.Пятрова.
■ **8 — "Скарбніца беларускай музычнай культуры"** — Музычныя вечары ў Вялікім (Камерная зала Л.П. Александроўскай). Пачатак у 19.30
■ **10 — "Кармэн"** (прэм'ера оперы ў 3-х дзеях) Ж.Бізэ.
■ **11 — "Сільфіда"** (балет у 2-х дзеях) Х.Левінсхольда.
■ **12 — "Севільскі**

каханне", да 90-годдзя паэмы "Сымон-музыка".

Музей гісторыі і культуры горада Мінска

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ *г. Мінск, вул. Янкi Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.*
Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.
■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"** для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.
Выстаўкі:
■ Выстаўка скульптуры Валерыя Калясінскага **"Медалі, малюнак, манеты"**, прысвечаная памяці мастака, педагога Алега Луцэвіча, — да 14 лістапада.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:
■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.

Выстаўка:
■ Выстаўка **"Архітэктура як жыццёвая пазіцыя"**, да 85-годдзя з дня нараджэння заслужанага архітэктара Беларусі Юрыя Шпіта, — да 22 лістапада.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА *г. Мінск, пл. Свободы, 15. Тэл.: 321 24 30.*

Экспазіцыі:
■ **"Мінск губернскі. Шляхецкі побыт"**.
■ **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
Выстаўкі:
■ Фотавыстаўка Рудольфа Клайна **"Сінагогі Цэнтральнай і Усходняй Еўропы 1782 — 1944 гг."** — з 4 да 29 лістапада.
■ Персанальная выстаўка Генадзя Козела **"Чырвоная тэрыторыя"** (жывапіс, скульптура, арт-аб'екты) — да 22 лістапада.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША *г. Мінск, пл. Свободы, 2а. Тэл.: 321 24 30.*

Экспазіцыя:
■ **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.
Выстаўка:
■ Выстаўка **"Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі"**.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ" *г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.*
Экспазіцыі:
■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж".

Музей гісторыі і культуры горада Мінска

цырульнік" (опера ў 2-х дзеях) Дж.Расіні.
■ **13 — "Бахчысарайскі фантан"** (балет у 3-х дзеях) Б.Асаф'ева.
■ **14 — "Лятучы Галандзец"** (опера ў 3-х дзеях) Р.Вагнера.
■ **14 — "Гукі музыкі"** — Музычныя вечары ў Вялікім (Камерная зала Л.П. Александроўскай). Пачатак у 19.30

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ “РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ” *г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.*
■ **11, 12 — "Любоў Людзей"** (прэм'ера) Дз.Багаслаўскага.

Віртуальная гульня "Карэтны майстар".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА" *г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.*
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка **"Куфэрак: шаноўная пані"** (рэканструкцыя гістарычных строяў пач. XIX — пач. XX стст.) — да 1 снежня.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.
Экспазіцыі:
■ **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.
■ "Народныя іконы Беларусі 2-й пал. XIX ст.".

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ *г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.*

ВЫСТАВАЧНЫЯ ЗАЛЫ МУЗЕЯ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА *г. Мінск, ул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.*
■ Рэспубліканская выстаўка мастацкага тэкстылю **"Знітанне"** — да 14 лістапада.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ *г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.*

Цэнтральная частка палаца
Экспазіцыі:

■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ **"Чырвоная гасцёўня"**.
■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.
■ **"Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея"** (міні-выстаўка **"Эпоха гігантаў: знаходкі мегалацэроса ў Гомелі"** — да 30 лістапада).
■ **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).
■ **"Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."**.
■ **"Свет прыроды"** (выстаўкі "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).
Выстаўкі:
■ **"Крохкія захавальнікі Слова"** (рэдкая рукапісныя і старадрукаваныя кнігі з фондаў музея Гомельскага палацава-паркавага ансамбля) — да 6 снежня.
■ **"Шкло, якое гаворыць праўду"** — да 30 лістапада.
■ Выстаўка **"Мадэрн — эпоха жаноцкасці"** (сапраўдныя строі і аксэсуары другой пал. XIX — пач. XX стст. са збору Музея гісторыі моды Марыны Івановай (Кіеў)) — да 26 лістапада.

■ Выстаўка традыцыйных нацыянальных кітайскіх строяў, жывапісу, рэчаў дэкаратыўна-прыкладной творчасці — **"Зямля Паднябёсная"** — да 13 снежня.
■ Выстаўка Акадэміі акварэлі і вытанчаных мастацтваў **Сяргея Андрэякі** — да 15 лістапада.

Вежа палаца
Экспазіцыя:
■ **"Упадальнікі Гомельскага маёнтка Румянцавы і Паскевічы"**.
Выстаўкі:

■ **13 — "Адэль"** Я.Таганава.
БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР *г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.*
■ **7, 8 — "Выселле ў Малінаўцы"** Б.Аляксандрава.
■ **9 — "Дуброўскі"** К.Брэйтбурга.
■ **10 — "Блакітная камя"** К.Брэйтбурга.
■ **11 — "Юнона" і "Авось"** А. Рыбнікава.
■ **12 — "Бабскі бунт"** Я.Пцічкіна.
■ **13 — "Соф'я Гальшанская"** У.Кандрусевіча.
■ **14 — "Чароўная лямпа Алладзіна"** М.Самойлава. Пачатак у 11.30.

■ **"Кнігі ў белых халатах"** (медыцынскія выданні XIX — XX стст. з адрзела рэдкай кнігі Гомельскай абласной універсальнай бібліятэкі імя У.І. Леніна) — да 13 снежня.
■ Мастацка-адукацыйны праект, прысвечаны творчасці гомельскіх мастакоў **"Край родны, назаўжды любімы"** з фондаў Гомельскага палацава-паркавага ансамбля — да 31 снежня.

Паўночнае крыло палаца
Экспазіцыя:
■ **"Свет звяроў Гомельшчыны"**.
Выстаўка:
■ Выстаўка **экзатычных жывёл**.

Зімовы сад
■ Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ *г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 57 41.*

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.
■ **"Музей крыміналістыкі"**.
■ Выстаўка **"Першая і Другая сусветныя войны ў артэфактах, дакументах і фота"**.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ *г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.*

■ Экспазіцыя **"Прырода Лідчыны"**.
Выстаўкі:
■ **"Вядзём пачатак мы ад Гедыміна..."**.
■ **"Крылы над Лідай"** — выстаўка да 100-годдзя Лідскага аэрадрома.
■ Мемарыяльны пакой **Вялянціна Таўлая**.
■ Выстаўка з прыватнага збору А.Фішбайна **"Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст."**.
■ Музейна-вобразная зала **"Хрушчоўка 60-х"**.
■ Музейна-вобразная зала **"Як жылі нашы продкі"**.
■ Выстаўка **"Тры плюс ART"**.
■ Выстаўка **"Ад пяра гусінага, да камп'ютара сучаснага"**.
■ Выстаўка **"Чароўны куфар"**.

Музей гісторыі і культуры горада Мінска

ГАЛЕРЭІ

"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ" *г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1. Тэл.: 327 26 12.*
■ Выстаўка твораў Георгія Капусніківа **"Прорва"** — з 10 да 20 лістапада.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА *г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс: 290 60 10.*
■ Выстаўка **"Tour de Беларусь. Этап: Мінск — Полацк — Мінск"** (станковая, кніжная і камп'ютарная графіка, жывапіс, скульптура, арт-аб'ект) — з 11 да 22 лістапада.
■ Выстаўка **"Варыяцыі Існасці"** (жывапіс, графіка, скульптура, творы дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, прадастаўленыя сябрамі Магілёўскай і Бабруйскай арганізацыі БСМ) — да 15 лістапада.

■ **14 — "Шалом алейхем! Мір вам, людзі!"** А.Хадоскі. Пачатак а 19-й.

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР “ЛЯЛКА” *г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.*
■ **8 — "Ямелева шчасце"** па матывах рускіх народных казак. Пачатак аб 11-й.
■ **10 — "Адважныя браты"** Г.Мацвеева. Пачатак у 10.30 і а 13-й.
■ **11 — "Скрыпка дрыгвы й верасовых пуствэчаў"** У.Караткевіча. Пачатак а 18-й.
■ **12, 13, 14 — "Папалушка, або Крышталёвая чаравічкі"** Ш.Пяро. Пачатак а 10-й (13), аб 11-й (14) і ў 12.30 (12, 13).